

AIKA DIGITTÄÄ

**NÄKÖKULMIA JA MENETELMIÄ
ERITYISRYHMIEN NUORTEN
MEDIAVAIKUTTAMISEEN**

toim. Sanna Lappalainen, Virva Korpinen & Joonas Pokkinen

Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu

XAMK KEHITTÄÄ 9

**AIKA DIGITTÄÄ
NÄKÖKULMIA JA MENETELMIÄ
ERITYISRYHMIEN NUORTEN
MEDIAVAIKUTTAMISEEN**

© Tekijät ja Kaakkois Suomen ammattikorkeakoulu

Kannen kuva: Darcmedia

Kuvat: Kuvien kohdalla mainitut

Graafinen suunnittelu ja taitto: Mainostoimisto SST Oy

ISBN: 978-952 344 016 6 (pdf)

ISSN: 2489 3102 (verkkajulkaisu)

julkaisut@xamk.fi

AIKA DIGITTÄÄ

NÄKÖKULMIA JA MENETELMIÄ ERITYISRYHMIEN NUORTEN MEDIAVAIKUTTAMISEEN

toim. Sanna Lappalainen, Virva Korpinen & Joonas Pokkinen

**XAMK KEHITTÄÄ 9
KAAKKOIS-SUOMEN AMMATTIKORKEAKOULU**

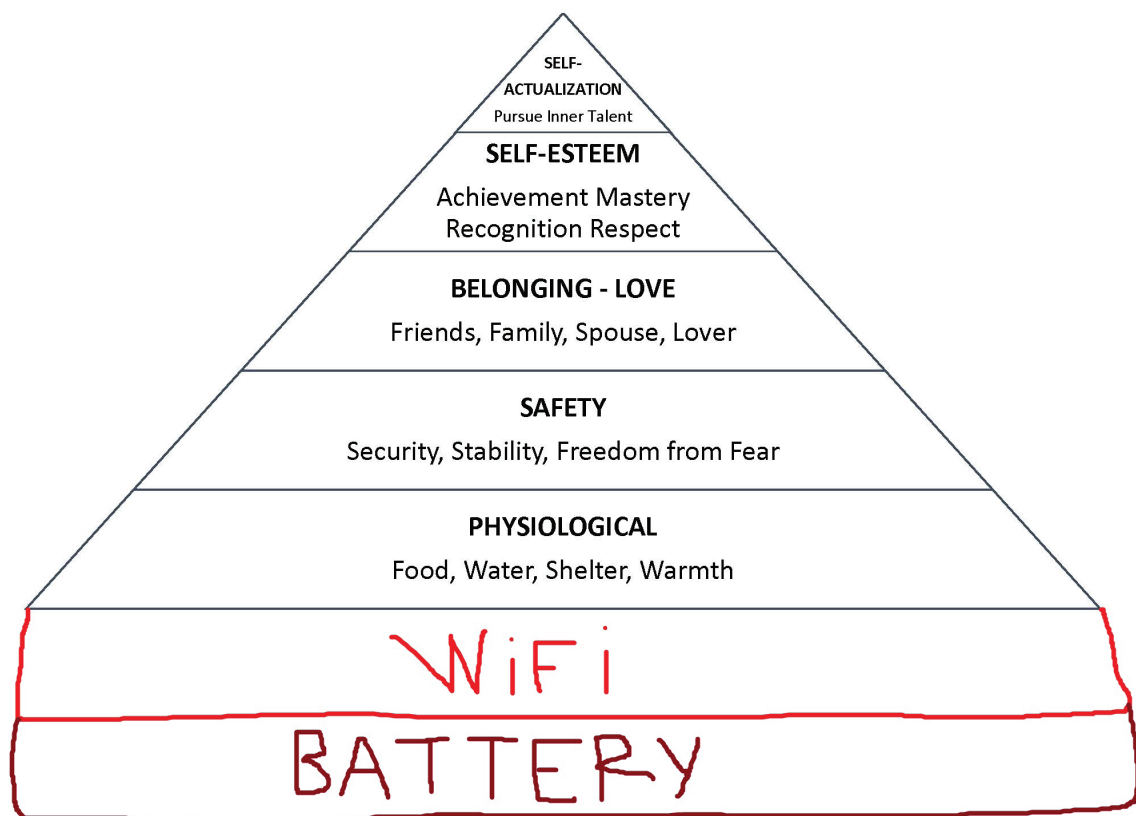
Mikkeli 2017

ERNO D. KÄVI TÄÄLLÄ

Abraham Maslow julkaisi vuonna 1943 edelleen paljon siteeratun mallin ihmisen perustarpeista. Maslow siinä määritteli, mitä ihminen tarvitsee voidakseen hyvin: fysiologiset peruspuitteet (ruoka, juoma, ilma), turvallisuuden (suojautuminen vaaroilta), yhteenkuuluvuuden ja rakkauden tunteet (ystävyyden, rakkaus, tunne kuulumisesta), arvonannon (itsearvostus, kunnioitus muilta) sekä itsensä toteuttamisen tarpeet (kykyjen käyttäminen). Lähes tarkalleen 70 vuotta Maslowin teoksen julkaisun jälkeen sosiaalisessa mediasa kiersi ahkerasti digitaalisen folkloren tuotos ”Päivitetty Maslowin tarvehierarkia” (kuva), jossa tarpeiden kivijalkana toimivat uudet käsitteet, ”wifi” – langaton verkko sekä ”battery” – virta. Epäkuranttia huumoria

tai ei, on kuvaan sujahtanut myös monella tavalla reaalielämässä konkretisoituva fakta: ilman digitaalista valmiustilaa on usein jo lähes mahdotonta toteuttaa itseään täytenä kansalaisena; saada palveluja, saada tietoa, ymmärtää maailmaa, vaikuttaa siihen, ilmaista itseään, pitää yhteyttä tai olla osana yhteisöä. Digitaalisuudesta onkin tullut paljon käytetty hokema: kaikille on taattava yhtäläiset oikeudet verkon ja tiedon käyttöön sekä hallintaan. Erilaiset operaattorit kilpailevat sillä, kuka mahdollistaa jo nykyisellään kattavan langattoman verkon kaikille suomalaisille. Toisaalla puntaroidaan, miten mahdollisuus digitaalisiin laitteisiin ja verkkoon siirtyisi myös osaamiseksi käyttää kaikkia sen suomaa mahdollisuuksia.

Kuvassa: Päivitetty Maslowin tarvehierarkia. (Mm. Facebook syyskuu 2014.)

Onko digitaalisuus siis ihmisoikeuksien kaltainen välttämättömyys? Ainakaan oikeus ei jakaannu tai konkretisoidu kaikille kansalaisille ja kaikkialla yhtäläisenä: esimerkiksi erityisryhmiin luokiteltavien nuorten digitaalisia mahdollisuuksia voivat heikentää jo pelkästään ohjaajien asenteet, pelot ja heikko osaaminen sekä ymmärryksen puute siitä, miten nuorisokulttuurien piirissä verkko on oleellinen osa vertaisryhmäkulttuuria ja yksilön identiteettiä. Sulkeminen digitaalisten mahdollisuuksien ja verkkomaailman ulkopuolelle on monelle tuplasyrjäyttämistä yhteiskunnasta: ne, jotka määrittellään jo muutenkin moniin marginaaleihin, syrjäytyvät myös maailmasta, joka helpoimmillaan voisi olla tavoitettavissa omalta sohvalta. Digitaalisuuden edistämiseksi käytetään valtaa määriteltäessä sitä, kenellä on oikeus digitaaliseen kulttuuriin. Onko kehitysvammaisen nuori kykenemätön pitämään tablettia kädessään, jos se vaikka tipahtaa ja särky? Onko erityisryhmillä muiden ryhmien tapaan oikeus vastaanottaa tietoa kenenkään sitä estämättä? Pitääkö langattoman verkon kantoaluetta rajoittaa, jotta holhottava henkilö ei käytä sitä omin päin? Määrittelevätkö puhelin ja verkko turvapaikanhakijoi- ta/maahanmuuttajia statukseltaan hyväosaisiksi ja jo sillä perusteella oikeutettomiksi saamaan meiltä apua? Ketkä siis ovat oikeutettuja digitaalisuuteen, missä määrin ja miten?

Erityisnuoret ja digiajan osallisuus eli #ERNOD-hanke on noin kahden vuoden aikana etsinyt vastauksia ja hyviä käytäntöjä erityisryhmien, kuten kehitysvammaisten, erityistä tukea tarvitsevien nuorten sekä maahanmuuttajien mediataitojen kehittämiseen. Medialukutaito, digitaalinen lukutaito, kuvanlukutaito, kriittinen lukutaito ja mediavaikuttaminen on määritelty kansalaistaidoiksi, joiden hallitseminen on edellytys pärjätä mediapainotteisessa ja yksilön taitoja mittaavassa yhteiskunnassa: päästä opiskelemaan, saada työpaikka, vaikuttaa itseään ja ympäristöönsä koskeviin asioihin, asettua muiden ihmisten asemaan ja ilmaista itseään – nauttia mediasta ja sen mahdollisuuksista. Työtä riittää, sillä esteitä on raivattavaksi, asenteita muokattavaksi ja menetelmiä siirrettäväksi käytäntöön. Tämä menetelmäjulkaisu olkoon hyvä ja innostava digiloikka yhdenvertaisemman yhteiskunnan edistämiseksi!

Mikkelissä suomen kielen päivänä 9.4.2017

LAURA HOKKANEN

FT, lehtori,

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu

SISÄLLYS

Lukijalle.....	7
Tekijät.....	9
OSA I: NÄKÖKULMIA ERITYISRYHMIEN NUORTEN MEDIAVAIKUTTAMISEEN	12
Osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuudet kuuluvat kaikille	13
Sanna Lappalainen	
Esteetön ohjaus mahdollistaa osallistumisen	17
Joonas Pokkinen & Tuomo Mannonen	
Mediavaikuttaminen valmentavassa koulutuksessa	22
Virva Korpinen	
Osallistujasta osalliseksi - nuoret mukaan suunnitteluun ja kehittämiseen	26
Tuika Merisaari	
Viittomakieliset nuoret mediasisältöjen tuottajina	28
Juha Oksanen & Hanna-Kaisa Turja	
Mediakasvatusta ammattialojen rajat ylittäen	32
Tuomo Mannonen & Sanna Lappalainen	
OSA II: DIGITAALISUUTTA SOVELTAVIA MEDIAVAIKUTTAMISEN MENETELMIÄ	35
Vaikuttaminen omaan elämään liittyviin asioihin	38
Vaikuttaminen lähiyhteisöissä	45
Vaikuttaminen yhteiskunnassa	49

LUKIJALLE

Mediataidot ovat tärkeitä digiajan kansalaistaitoja. Nämä taidot kuuluvat kaikille – myös erityisryhmien nuorille. Usean selvityksen mukaan Suomessa on kuitenkin isoja aukkoja erityisryhmien nuorten mediakasvatuksessa. Erityisesti näkö-, kuulo- ja kehitysvammaisten nuorten sekä maahanmuuttajanuorten mediankäytön tunnistaminen ja mediakasvatus edellyttävät kehittämistoimia. Tämän julkaisun avulla haluammekin avata erityisryhmien nuorten mediankäyttöä ja sitä, kuinka media voidaan valjastaa kaikkien nuorten vaikuttamiseen.

Tämä julkaisu on tuotettu osana Erityisnuoret ja digiajan osallisuuden tukeminen monialaisissa toimintaympäristöissä -hanketta (ESR). Hankkeen keskeisenä tavoitteena on erityisryhmien ja erityistä tukea tarvitsevien nuorten osallisuuden edistäminen mediaa ja digiajan kanavia hyödyntäen. Hankkeessa olemme edistäneet erityisryhmien nuorten osallisuutta järjestämällä mediavaikuttamistyöpajoja, pilotoimalla vertaisoppimiseen pohjautuvaa **virtuaalisen läksytuen mallia**, tuottamalla **selkokielisiä** sekä **viittomakielisiä sisältöjä** ja kehittämällä erityisryhmien nuorten huomioimista järjestötoiminnassa. Osallisuuden edistämässä on ollut useita tavoitteita ja siihen on osallistunut monia eri toimijoita.

Julkaisussa kerromme hankkeessa tehdystä työstä erityisesti erityisryhmien nuorten mediakasvatuksen ja -vaikuttamisen näkökulmasta. Hankkeessa on järjestetty mediavaikuttamistyöpajoja 15–29-vuotiaille erityisryhmien nuorille muun muassa oppilaitoksissa, kirjastoissa ja järjestöjen mahdollistamissa harrastusympäristöissä. Mediavaikuttamistyöpajoissa keskiössä on ollut erilaisten mediataitojen oppiminen, mutta yhtälailla myös median hyödyntäminen ilmai-

sun, vaikuttamisen ja kuulluksi tuleminen välineenä. Yhteisen tekemisen kautta on opittu mediasta, sen käytöstä sekä siihen sisältyvistä vaikuttamismahdollisuuksista. Mediavaikuttamistyöpajoissa kehitettyjä menetelmiä on hyödynnetty myös nuorten kanssa työskenteleville suunnatuissa koulutuksissa, mikä on edesauttanut menetelmien jatkokehittämistä ja juurtumista esimerkiksi nuoriso- ja kirjastoaloille sekä järjestökentälle.

Tämä julkaisu koostuu artikkeliosasta ja menetelmäosasta. Artikkeliosan tekstit kertovat hankkeessa tehdystä työstä ja niissä avataan erityisryhmien nuorten mediankäyttöä, mediakasvatusta sekä mediavaikuttamista. Kuten olemme hankkeessa havainneet, erityisryhmien mediakasvatuksen edellytyksenä on monialainen yhteistyö. Myös tämä opas on syntynyt monialaisen yhteistyön tuloksena, sillä oppaan kirjoittajat työskentelevät oppilaitos-, kirjasto- ja järjestökentillä. Mediakasvatus on meidän kaikkien yhteinen asia.

Menetelmäosaan olemme valikoineet hankkeen aikana kehitettyjä menetelmiä, joiden toivomme antavan virikkeitä erityisryhmien mediakasvatuksen ja -vaikuttamisen edistämiseen. Nämä menetelmät olemme jakaneet kolmeen ryhmään: orientoiviin harjoituksiin, omaan lähiyhteisöön vaikuttamisen menetelmiin sekä yhteiskuntaan vaikuttamisen menetelmiin. Kaikille näille menetelmille on yhteistä se, että niissä hyödynnetään digitaalisuutta monin eri tavoin. Nyt on aika digittää!

Mikkelissä 4.5.2017

SANNA LAPPALAINEN, PROJEKTIPÄÄLLIKÖ

TAUSTATIETOJA

Erityisnuoret ja digiajan osallisuuden tukeminen monialaisissa toimintaympäristöissä -hankkeen tavoitteena on edistää erityisnuorten osallisuutta mediaa ja digiajan kanavia hyödyntäen. Hankkeen kohderyhminä ovat paitsi 15–29-vuotiaat erityisryhmien nuoret, kuten kehitysvammaiset, maahanmuuttajataustaiset nuoret, romaninuoret sekä viittomakieliset ja näkövammaiset nuoret, myös nuorten kanssa työskentelevät.

Erityisnuoret ja digiajan osallisuus -hanke toteutetaan ajalla 1.9.2015–31.8.2017. Hanketta hallinnoi Kaakois-Suomen ammattikorkeakoulu ja osatoteuttajina hankkeessa toimivat Humanistinen ammattikorkeakoulu, Mikkelin kaupunginkirjasto, Kouvolan kaupunginkirjasto ja Suomen Nuorisoseurat ry. Hanketta rahoittavat Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus Euroopan sosiaalirahastosta ja hankkeen toteuttajatohot.

Kuva: Ville Eerikäinen

TEKIJÄT

VILLE EERIKÄINEN

yhteisöpedagogiopiskelija
Erityisnuoret ja digiajan osallisuus
-hankkeen harjoittelija

Harjoittelunsa aikana Ville on testannut hankkeessa kehitettyjä mediavaikuttamisen ja -kasvatuksen menetelmiä. Oppaan kuvitusta tehdessään Ville pääsi elvyttämään vanhaa rakasta valokuvausharrastustaan. Ville toivoo, että digitalisaation eteneminen antaisi mahdollisimman monelle uusia tapoja ja mahdollisuuksia olla aktiivisesti mukana yhteiskunnassa.

VIRVA KORPINEN

Yhteisöpedagogi (ylempi AMK), AmO, neuropsykiatrinen valmentaja
Erityisnuoret ja digiajan osallisuus
-hankkeen TKI-asiantuntija
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Nuorisotalon tutkimus- ja kehittämiskeskus
Juvenia

Virva on kehittänyt ja ohjannut mediavaikuttamisen menetelmiä hankkeen pilottiryhmien nuorille ja heidän kanssaan työskenteleville. Virva toivoisi, että jokaisella olisi mahdollisuus osallistua digiajan toimintoihin.

VIRPI LAHDENSUO

Tradenomi (AMK) projektityöntekijä/kirjastonhoitaja
Erityisnuoret ja digiajan osallisuus
-hankkeen projektityöntekijä
Mikkelin kaupunginkirjasto

Virpi on järjestänyt mediavaikuttamistyöpajoja ja jalkautunut hanketyössä usein kirjaston ulkopuolelle sekä luonut uusia yhteistyökontakteja. Virpi toivoo, että kirjasto ja sen palvelut olisivat aivan jokaisen helposti saavutettavissa.

TEKIJÄT

SANNA LAPPALAINEN

KM, opinto-ohjaaja
Erityisnuoret ja digiajan osallisuus
-hankkeen projektipäällikkö
Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu
Nuorisoolan tutkimus- ja kehittämiskeskus
Juvenia

Sanna on hankkeen projektipäällikkönä luotsannut monialaista tiimiä digiajan osallisuuden edistämiseksi ja nauttinut yhteisestä tekemisestä. Sanna fanittaa kirjoja ja vertaisoppimista ja haluaisikin oppia lisää näiden kahden asian yhdistämisestä.

TUOMO MANNONEN

medianomi (AMK), mediatuottaja
Erityisnuoret ja digiajan osallisuus
-hankkeen projektityöntekijä
Kouvolan kaupunginkirjasto,
Mediamaja

Tuomo on erikoistunut työpajoihin, joissa liikutaan videon, valokuvan ja äänen parissa. Tulevaisuuden toiveissa on työpajat, joissa nuoret voivat vaikuttaa ympäristöönsä ohjelmoinnin ja koodauksen kautta.

TUIKE MERISAARI

yhteisöpedagogi (AMK) toimistoassistentti,
Suomen Nuorisoseurat ry

Tuike on järjestänyt mediavaikuttamistyöpajoja näkövammaisille nuorille ja kirjoittanut oppaita muun muassa erityisryhmien huomioimisesta ja saavutettavuudesta. Tuike toivoisi, että näkövammaisilla olisi enemmän välineitä kannanottamiseen ja vaikuttamiseen heitä koskevissa asioissa.

TEKIJÄT

JUHA OKSANEN

KM, lehtori

Erityisnuoret ja digiajan osallisuus

-hankkeen projektityöntekijä

Humanistinen ammattikorkeakoulu

Juha on hankkeessa tuottanut viittomakielisiä käännöksiä internet-sivuille ja hankkeen myötä Juhalla syntyi kiinnostus edistää viittomakielisten nuorten medialukutaitoa. Juha toivoisi, että mahdollisimman monet viittomakieliset nuoret tarttuisivat rohkeammin internetin tuomiin mahdollisuuksiin, jotta nuoret voisivat osallistua aktiivisemmin keskusteluihin ja vaikuttaa heitä koskeviin asioihin.

JOONAS POKKINEN

restonomi (AMK)

Erityisnuoret ja digiajan osallisuus

-hankkeen projektityöntekijä

Suomen Nuorisoseurat

Joonas syttyi hankkeessa mediavaikuttamisen menetelmistä ja jakoi liekkiä ympärilleen ilolla. Lisäksi Joonas on edistänyt nuorten osallistumismahdollisuuksia järjestöissä. Seuraavaksi Joonas haluaisi ottaa rohkean loikan ja päästä työskentelemään äänen kanssa.

HANNA-KAISA TURJA

FM, lehtori

Erityisnuoret ja digiajan osallisuus

-hankkeen projektityöntekijä

Humanistinen ammattikorkeakoulu

Hanna-Kaisa on hankkeessa mukauttanut erilaisia tekstejä selkokielelle ja oppinut paljon uutta. Hanna-Kaisa haluaisi kokeilla vlogin tekemistä ja oppia yhdistelemään kuviin sujuvasti erilaisia tekstejä.

OSA I

NÄKÖKULMIA ERITYISRYHMIEN NUORTEN MEDIAVAIKUTTAMISEEN

OSALLISTUMISEN JA VAIKUTTAMISEN MAHDOLLISUUDET KUULUVAT KAIKILLE

Sanna Lappalainen

Osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuudet kuuluvat kaikille nuorille. Vaikka median muutokset ja uudet digitaaliset ympäristöt ovat luoneet monenlaisia mahdollisuuksia nuorten osallisuudelle, kanssakäymiselle ja vaikuttamiselle (ks. Rahja 2013, 4), eivät näissä digitaalisissa ympäristöissä tarvittavat mediataidot aina kehity itsestään. Tarvitaan mediakasvatusta, jonka myötä nuoret pääsevät harjoittelemaan mediataitojaan. Mediataitoja edistämällä tuetaan nuorten digiajan osallisuutta, vaikuttamismahdollisuuksia ja yhteiskuntaan kiinnittymistä.

Teknologisen kehityksen myötä mediasisältöjen tuottaminen on yhä useamman ulottuvilla, mistä johtuen nuorten mediatuottamista leimaa omaehtoisuus (Vesterinen ym. 2015, 147–148). Nuoret toteuttavat luovuttaen tuottamalla omaehtoisesti erilaisia mediasisältöjä sekä julkisilla että yksityisillä kanavilla. Nuorten mediankäytössä, mediaosaamisessa ja digitaalisissa taidoissa on kuitenkin suuria eroja. Tämän vuoksi on tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että mediakasvatus on kaikkien nuorten saavutettavissa. Mediakasvatuksen kautta luodaan perusta osallisuudelle ja vaikuttamiselle sekä yhteiskuntaan kiinnittymiselle (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013, 20).

Usean selvityksen mukaan erityisryhmien mediakasvatus edellyttää kehittämistoimia (Rahja 2013; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2013). Erityisesti näkö-, kuulo- tai kehitysvammaisten sekä maahanmuuttajanuorten mediakasvatuksen edistämiseksi on tarvetta. Monet erityisryhmät, kuten vammaiset henkilöt, maahanmuuttajat ja romanit, ovat useimmiten myös heikommassa työmarkkina-asemassa (esim. Teittinen 2015; Forsander 2013; Sosiaali- ja terveysministeriö 2009). Näiden erityisryhmien mediataitoja edistämällä vahvistetaan heikommassa työmarkkina-asemassa olevien osallisuutta sekä työelämävalmiuksia ja -taitoja. Samalla tuotetaan sisältöjä, jotka avaavat erityisryhmien arkea ja antavat kasvot stereotyyppisten asenteiden kohteena oleville henkilöille. Näin mediakasvatus tuo esiin moniäänisyyttä sekä uudenlaisia tarinoita, näkökulmia ja keskusteluja (Sintonen 2012, 37), mikä parhaimmillaan edistää myös yhdenvertaisuutta.

MEDIAVAIKUTTAMISTYÖPAJOJA NUORTEN ARJEN TOIMINTAYMPÄRISTÖISSÄ

Erityisnuoret ja digiajan osallisuuden tukeminen monialaisissa toimintaympäristöissä -hankkeessa (jatkossa Erityisnuoret ja digiajan osallisuus -hanke) erityisryhmien nuorten osallisuutta on edistetty mediaa ja

Kuvassa: Mediavaikuttamistyöpajoja on järjestetty myös erilaisissa tapahtumissa, kuten partiolaisten Roihu-suurleirillä kesällä 2016.

Kuva: Sanna Lappalainen

digiajan kanavia hyödyntäen. Hankkeen keskeisin toimenpide on ollut mediavaikuttamistyöpajojen järjestäminen erityisryhmien nuorille muun muassa oppilaitoksissa, kirjastoissa ja järjestöjen mahdollistamissa harrastusympäristöissä. Työpajoissa keskiössä on ollut mediavaikuttaminen, millä tarkoitetaan tässä yhteydessä median hyödyntämistä ilmaisun, vaikuttamisen ja kuulluksi tulemisen välineenä.

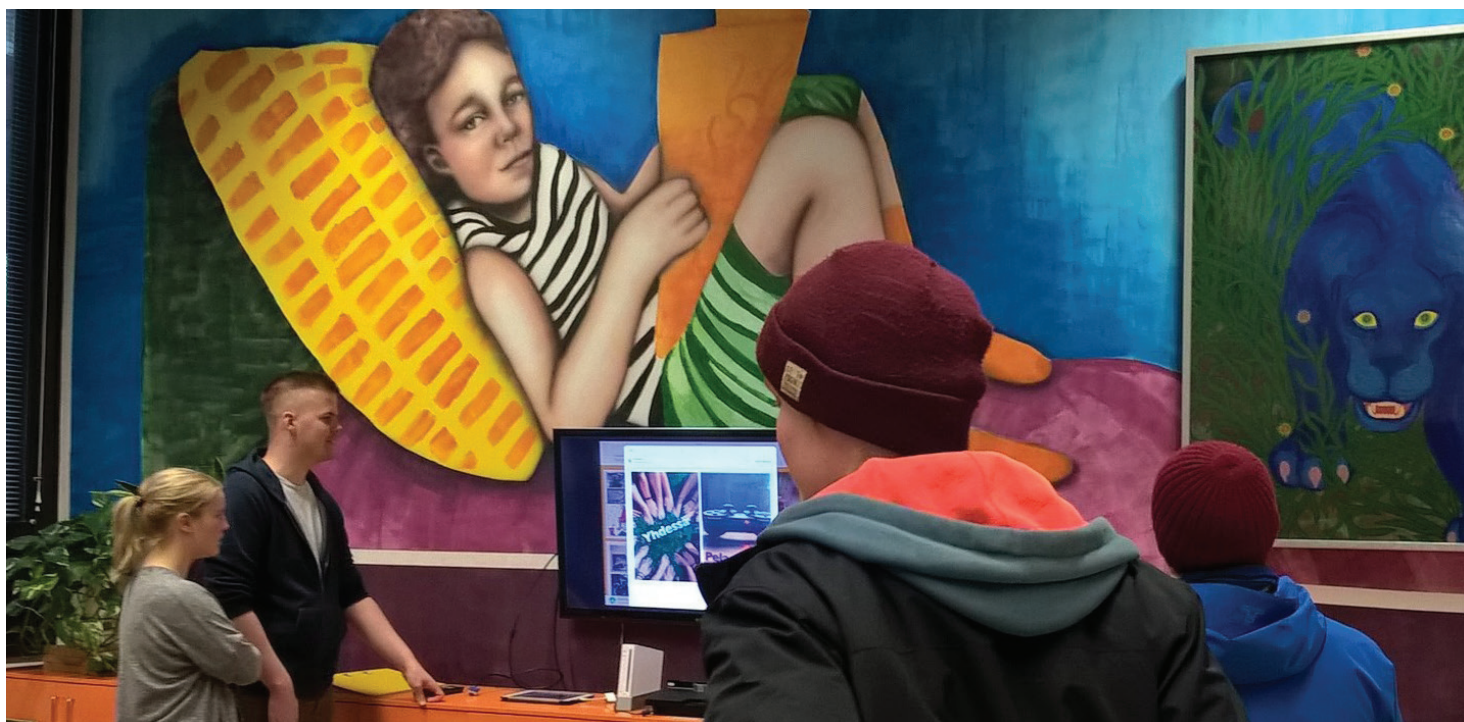
Mediavaikuttamistyöpajoissa on ollut avainasemassa digitaalinen sisällöntuotanto, jossa on hyödynnetty erityisesti mobiiliteknologiaa. Mobiiliteknologian avulla nuoret ovat tuottaneet digitaalisia sisältöjä, kuten digitaalisia tarinoita, sarjakuvia, äänimaailmoja, meemejä ja kollaaseja. Työskentelyn tavoitteena on ollut erilaisten mediataitojen oppiminen, mutta yhtäläillä myös median hyödyntäminen ilmaisun, vaikuttamisen ja kuulluksi tulemisen välineenä. Yhteisen tekemisen kautta on opittu mediasta, sen käytöstä sekä siihen sisältyvistä vaikuttamismahdollisuuksista.

MEDIA- JA DIGITAILOILLA TYÖELÄMÄÄN

Nuorten mediataidot ja digitaalinen osaaminen koostuvat tänä päivänä monista erilaisista taidoista. Mediankäytön lisäksi avainasemassa on se, että nuori ymmärtää median perusmekanismit ja kykenee käyttämään mediaa luovasti, kriittisesti sekä vastuullisesti. Mediakasvatus tukee nuorta esimerkiksi mediasisältöihin liittyvissä arvokysymyksissä ja mediaan liittyvien valintojen pohdinnassa. Mediakasvatus edistää myös mediakriittisyyttä ja tiedonhakua. Yhtäläillä tärkeää on rohkaista nuorta mediajulkisuuteen. (Tuominen 2014, 47; Rahja 2013, 23.)

Mediavaikuttamistyöpajoissa nuoret ovat päässeet harjoittelemaan monenlaisia mediataitoja. Tekemisen kautta nuoret ovat oppineet muun muassa mediavaikuttamisen tekniikkaa, sisällöntuottamista, mielipiteen muodostamista ja monilukutaitoa. Samalla nuoret ovat päässeet harjoittelemaan luovia ja esteettisiä taitoja, vuorovaikutustaitoja, kriittisiä tulkintataitoja ja turvataitoja (ks. Kerhokeskus – koulutyön tuki ry 2011).

Kuvassa: Mediavaikuttamistyöpajoissa olennainen osa työskentelyä on ollut itse laadittujen mediasisältöjen yhteinen tulkitseminen ja palautteen antaminen toisille. Näin jokainen on saanut oman äänensä kuuluviin. Kuvassa nuoria mediavaikuttamistyöpajassa Mikkelin pääkirjastolla. Kuva: Sanna Lappalainen

Luovilla ja esteettisillä mediataidoilla tarkoitetaan kykyä katsoa, kuunnella, luoda ja tulkita mediasisältöjä (emt. 2011, 19). Mediavaikuttamistyöpajoissa nuoria on tuettu mediasisältöjen luomisessa, mutta myös erilaisten mediasisältöjen analyttisessä tulkitsemisessa ja arvioimisessa. Olennaisia mediataitoja ovat myös turvataidot. Turvataidoilla tarkoitetaan tässä yhteydessä turvallista, tarkoituksenmukaista ja tilannekohtaista median sisältöjen ja palveluiden käyttöä (ks. Kerhokeskus – koulutyön tuki ry 2011, 21; 24). Nuorten kanssa on keskusteltu esimerkiksi tekijänoikeuksista, sovellusten ikärajoista, netiketistä sekä ylipäättään sisältöjen julkaisemisesta. Myös vuorovaikutustaidot ovat keskeisiä mediataitoja, jotka kehittyvät yhteisen tekemisen ja keskustelun kautta. Nämä kaikki ovat sellaista osaamista, jota tarvitaan myös tämän päivän koulutuksessa ja työelämässä. Mediataidot ja digitaalinen osaaminen ovatkin keskeisiä työelämätaitoja ja valmiuksia, jotka edistävät myös sujuvia siirtymiä koulutuksessa ja työelämässä.

AVAINASEMASSA YHTEINEN TEKEMINEN

Media ja sen ilmiöt ovat monialaisia, minkä vuoksi myös mediakasvatus edellyttää organisaatioiden rajoja ylittävää, moniammatillista työtä (Mediakasvatusseura 2015, 7). Myös erityisryhmien mediakasvatus edellyttää ammattialojen rajojen ylittämistä. Tutkija Kirsi Purhonen (2017) kuvaa tällaista eri ammattialojen rajapinnoille sijoittuvaa työtä kolmannen työn areenoiksi. Kolmannen työn areenat sijoittuvat eri organisaatioiden ja toimintaympäristöjen välisiin kuluihin. Nämä areenat ovat lähtökohtaisesti sellaisia työtehtäviä, jotka eivät kuulu organisaatiossa kenellekään. Tyypillistä on myös kokemus siitä, etteivät nämä työtehtävät ole välttämättä kaikkein miellyttävimpiä tehtäviä osaamisen näkökulmasta. (Purhonen 2017.) Myös erityisryhmien nuorten mediakasvatus saatetaan kokea itselle vaikeaksi tai omaan työkuvaan kuulumattomaksi työtehtäväksi. Kun mediakasvatusta tehdään yhdessä, mahdollistaa tämä toisilta oppimisen, asioiden jakamisen ja oman osaamisen potentiaalin hyödyntämisen.

Kuvassa: Parhaiten nuorten mediataitojen tukeminen onnistuu monialaisessa yhteistyössä. Kuva: Sanna Lappalainen

Lähteet

Forsander, A. 2013. Maahanmuuttajien sijoittuminen työelämään. Teoksessa T. Martikainen, P. Saukkonen & M. Säävälä (toim.) Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus, 220–244.

Kerhokeskus – koulutyön tuki ry. 2011. Mediataitojen oppimispolku perusopetuksessa. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavissa: http://www.opinkirjo.fi/easydata/customers/opinkirjo/files/materiaalit/mediataitojen_oppimispolku_netti.pdf [Viitattu 11.1.2017].

Mediakasvatusseura. 2015. Alueellisen mediakasvatusyhteistyön hyvät käytänteet – askelia onnistuneeseen yhteistyöhön. Saatavissa: http://www.mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2015/03/alueellisen_mediakasvatusyhteistyon_opas1.pdf [Viitattu 1.3.2017].

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2013. Hyvä medialukutaito. Suuntaviivat 2013-2016. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2013:11. Saatavissa: <http://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/OKM11.pdf> [Viitattu 11.1.2017].

Purhonen, K. 2017. Ammattien rajapinnoilla ja kolmannen työn äärellä. Uusiutuva ammattiosaaminen ja nuorten kohtaaminen. Kolmannen työn määritelmä, reunaehdot ja mahdollisuudet. Saatavissa: https://kirsipurhonen.files.wordpress.com/2017/01/ammattien-rajapinnoilla_valmis.pdf [Viitattu 1.3.2017].

Rahja, R. (toim.) 2013. Nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa. Mediakasvatusseura Ry. Saatavissa: http://www.mediakasvatus.fi/files/nuorten_mediamaailma_pahkinan_kuoressa.pdf [Viitattu 15.2.2017].

Sintonen, S. 2012. Susitunti. Kohti digitaalisia lukutaitoja. Tampere: Finn Lectura.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2009. Suomen romanipoliittinen ohjelma. Työryhmän esitys. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:48 Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72788/URN%3aNBN%3afi-fe2w01504225296.pdf?sequence=1> [Viitattu 15.2.2017].

Teittinen, A. 2015. Miksi vammaiset syrjäytyvät työelämästä? Rakenteellinen näkökulma. Teoksessa J. Kivirauma (toim.) Vammaisten elämä & elämäkerta. Tulkintoja vammaisuudesta 1900-luvun Suomessa. Riika: Kynnys ry, 75–100.

Tuominen, S. 2014. Mediataidot eivät kehity automaattisesti. Teoksessa H. Lauha & L. Tuuttila. (toim.) Verkko nuorisotyössä. Nuorisotyö verkossa. Helsinki: Verke – Verkkonuorisotyön valtakunnallinen kehittämiskeskus. Saatavissa: https://www.verke.org/wp-content/uploads/2015/12/Verkko_nuorisotyossa.pdf [Viitattu 15.2.2017].

Vesterinen, O., Kynäslahti, H., Mylläri, J., Sintonen, S. & Vah-tivuori, S. 2015. Mediatuottaminen osallisuuden ajan mediakasvatuksessa. Media & viestintä 38, 144–156.

ESTEETÖN OHJAUS MAHDOLLISTAA OSALLISTUMISEN

Joonas Pokkinen & Tuomo Mannonen

Erityisryhmien nuorten kanssa työskennellessä on tärkeää luoda esteetön oppimisympäristö, jossa jokainen voi toimia riippumatta henkilökohtaisista erityistarpeistaan. Ohjattaessa on myös tärkeää muistaa, että ohjattavat ryhmät koostuvat yksilöistä, vaikka tuen tarpeella saattaakin olla yhteinen nimittäjä taustalla. Tässä artikkelissa Erityisnuoret ja digiajan osallisuus -hankkeessa mediavaikuttamistyöpajoja vetäneet ammattilaiset kuvaavat oivalluksiaan ja havaintojaan erityisryhmien nuorten esteettömästä ohjauksesta ja mediakasvatuksesta.

”Vaikka ohjattavan ryhmän erityisyyden määritteli joku tietty vamma, sairaus, kulttuuriset erityispiirteet tai muu ominaisuus, koostuu ryhmä yksilöistä omine vahvuksineen”, kuvailee TKI-asiantuntija **Virva Korpinen** Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta

esteettömän ohjauksen luonnetta. Ohjauksessa esteettömyyttä edistää nuorten arvostaminen, kuuleminen ja heidän osallisuutensa edistäminen toiminnassa.

”Käytännössä nuorille on annettu mahdollisuuksia, omaa tilaa ja tilaisuus suunnitella ja toteuttaa sisältöjä yhdessä. Yksittäisten kertojen osalta osallisuus on voinut toteutua esimerkiksi työskentelyyn sisältyneinä valinnan mahdollisuuksina”, kuvaa Korpinen. Työskentelyn lähtökohtina ovat olleet nuorten vahvuudet ja intressit.

Kuvassa: ”Yksilöllistä ohjausta annetaan tarpeen mukaan ja toimintaa mukautetaan”, avaa Virva Korpinen esteettömän ohjauksen luonnetta.

Kuva: Ville Eerikäinen

ENNAKOINTI EDISTÄÄ ESTEETÖNTÄ OHJAUSTA

Työskentelyn ennakoimisella ja erityistarpeisiin tutustumisella on merkitystä. Ohjauksen selkeä rakenne tuo toimintaan rytmitystä, auttaa osallistujia hahmottamaan työskentelyä ja luo siten turvallisuuden tunnetta. Ennakoimalla pystyy arvioimaan ohjauksessa mahdollisesti esiin nousevia haasteita ja valmistautumaan niihin. Toisaalta kaikkeen ei voi eikä kannatakaan varautua.

Mediavaikuttamistyöpajoissa on havaittu, ettei kaikilla erityisryhmien nuorilla ole esimerkiksi mobiililaitteita käytettävissä:

”Osallistumisen esteiden purkaminen alkaa siitä, että otetaan mobiililaitteiden mahdollisuuksia haltuun ohjatusti. On hyvä, jos toimintaan voi osallistua ilman omaa laitetta. Yhteiskäytössä olevat laitteet voivat rohkaista ottamaan selvää, millaisia mahdollisuuksia oman laitteen hankinnalle olisi. Oman laitteen avulla pääsee vieläkin lähemmäs digiajan uusia mahdollisuuksia”, Virva Korpinen toteaa.

Yksin laitteet eivät kuitenkaan riitä, sillä tietoa niiden käyttömahdollisuuksista ja mobiili maailman ympärille rakentuneesta kulttuurista tulee niin ikään olla tarjolla. Laitteiden lisäksi mediataidot ovat merkittävässä asemassa – sosiaalisessa mediassa esimerkiksi yksityisen ja julkisen raja häilyy. Myös verkossa vallalla oleva jakamisen kulttuuri voi olla osallistujalle vieras.

Keskeinen ennakoitava asia on myös ajankäyttö. Optimaalista ajankäyttöä voi olla esimerkiksi se, että aikaa toiminnalle on reilummin – aika ei kulu hukkaan vaikka osa siitä käytettäisiin vapaamuotoisemmin.

”Aikaa kannattaa varata paljon. Usein ylimääräinen aika on kulunut vapaamuotoisesti keskustellessa, joka varsinaisen mediatyöskentelyn ohella onkin tärkeää, sillä nuorilla on tarve tulla kuulluiksi. Olen huomannut, että monilla nuorilla on paljon kerrottavaa, kunhan löytyy henkilö, joka kuuntelee”, kertoo Virpi Lahdensuo Mikkelin kaupunginkirjastosta.

Toisinaan käytettävän ajan arviointi voi olla haastavaa. Hankkeessa on havaittu, että jotain voi jäädä kesken tai kaikki eivät halua osallistua. Toiset tarvitsevat enemmän aikaa havainnoimiseen ja liittyvät mukaan myöhemmin, kun saavat muodostettua mielikuvan toiminnasta. Joillekin taas käytettävän ajan selkeä rajaaminen ja toiminnan osittaminen on tarpeen, jotta heidän on helpompi tarttua toimeen ja saada työskentely loppuun annetussa ajassa.

Ennakointia on myös kulttuureihin tutustuminen.

”Kun ottaa etukäteen selvää ryhmästä, esimerkiksi sen kulttuurisista erityispiirteistä, saa suunniteltua juuri kyseiselle kohderyhmälle sopivaa toimintaa. Joskus se voi tarkoittaa myös eriytettyä toimintaa, esimerkiksi tietyssä tutussa viiteryhmässä toimimista, mikäli juuri se on osallistumisen mahdollistava tekijä”, Korpinen vinkkaa.

Kuvassa: ”Kirjasto on tarjonnut toimivan ympäristön esteettömälle ohjaukselle: se sijaitsee keskeisellä paikalla ja on entuudestaan tuttu monille”, kertoo Virpi Lahdensuo kirjastosta toimintaympäristönä.

Kuva: Ville Eerikäinen

VUOROVAIKUTUSTA VOI VAHVISTAA MONIN KEINAIN

Ohjauksessa katse on keskeinen työkalu, sillä katseella luodaan yhteys nuoreen, saadaan palaute oppimisesta ja annetaan välitöntä palautetta takaisin. Katseen merkitys korostuu joidenkin erityisryhmien kanssa, kuten esimerkiksi kuurojen ja huonokuuloisten sekä sellaisten nuorten kanssa, joilla on tiettyjä neuropsykiatrisia erityispiirteitä.

”Vuorovaikutuksessa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, että katsekontakti on esteetön. Toiselle selin tai esimerkiksi tuolin takaa puhuminen tai eliminen estää katsekontaktin. Käveleminen ja puhuminen samaan aikaan hankaloittaa katsekontaktin saamista. Työskentely puolikaaren muodossa on usein toimiva ratkaisu. Tilaa voi eri tavoin muokata katseelle suotuisaksi”, toteavat Humanistisen ammattikorkeakoulun lehtorit Hanna-Kaisa Turja ja Juha Oksanen.

”Ryhmätilanteessa huonokuuloinen nuori saattaa vetäytyä tilanteesta väsyessään tai kysellä, mitä pitäisi tehdä. Molemmat reaktiot kertovat, ettei kuuntelu ole häiriötöntä. Ryhmätilanteissa on hyvä varmistaa, että kaikki ovat kuulleet ja ymmärtäneet asian. Kärsi-

vällisyys ja valmius toistaa asia uudelleen eri keinoin ovat tärkeitä”, muistuttavat Oksanen ja Turja viitaten mihin tahansa ohjaustilanteeseen.

Visuaaliset elementit voivat tukea vuorovaikutusta. Visuaalisuus tarkoittaa esimerkiksi sitä, että materiaaleissa käytetään selkeitä kuvia ja symboleja ja työskentelyä tuetaan visuaalisesti. Kommunikointia voi vahvistaa esimerkiksi kuvatukea tai mobiililaitteen piirto-toimintoa käyttämällä ja keräämällä keskeisiä sanoja näkyville. Perinteiset kynä ja paperi toimivat myös asian hahmottamisessa. Vuorovaikutuksen tukimenetelmiä kannattaa käyttää kuitenkin harkiten, sillä toiselle vuorovaikutusta tukeva seikka voi haitata toisen keskittymistä.

”Erityisryhmien kanssa voi käyttää kuvien ja näköön perustuvan ohjauksen lisäksi vaikka puheharjoituksia, kuten äänitarinoita tai nauhoitettuja uutisia. Kuvakorttien sijaan voi käyttää esimerkiksi pistekirjoituskortteja, joissa on esimerkiksi tunnetila sanana”, vinkkaa Tuike Merisaari Suomen Nuorisoseuroista. Merisaari on työskennellyt erityisesti näkövammaisten kanssa ja muistuttaa, että osa esteettömyyttä ja dialogin ja vuorovaikutuksen muodostumista rakentuu ohjaustilan ääniympäristön varaan. Meluisa ympäristö voi viedä huomion työskentelyltä.

Kuvassa: Erityisryhmien nuorten kanssa työskennellessä voi hyödyntää kommunikaation tukena kuvatukea, kuten erilaisia kuvakortteja.

Kuva: Ville Eerikäinen

MIKÄ NUORIA MOTIVOI?

”On tärkeää löytää ohjattavalle ryhmälle haastavia tehtäviä, jotka eivät ole kuitenkaan liian vaikeita. Kun nuori kokee tehtävän hänelle merkitykselliseksi, se motivoi nuorta työskentelemään uuden asian kanssa. Pelkkä digitaalisuus tai uusi tekninen väline ei kannattele innostusta työpajan loppuun asti”, toteaa mediatuottaja Tuomo Mannonen Kouvolan pääkirjastosta.

Motivaatio on saattanut hukkua tilanteessa, jossa haaste on ollut liian suuri.

”Henkilökohtaistamalla harjoitteita osallistujat ovat saaneet vaihtoehtoisia tekemisen tapoja sekä itselleen sopivan kokoisia haasteita”, kuvailee Virva Korpinen työtä erityisryhmien kanssa.

On hyvä muistaa, että motivaatiota voivat heikentää tekemisen liiallisen vaikeuden tai helppouden lisäksi myös ohjaustilanteen häiriöt. Tällöin kannattaa pitää mielessä vuorovaikutuksen tukikeinot, joista kirjoitettiin edellisessä kappaleessa.

ROHKEAA JA ENNAKKOLUULOTONTA OHJAUSTA

Erityisnuoret ja digiajan osallisuus -hankkeessa mediavaikuttamista on mallinnettu, kokeiltu ja ohjattu monialaisen joukon kesken. Mediakasvatusta on tehty yhteistyössä eri ammattilaisten kanssa, mikä on osaltaan mahdollistanut esteettömän ohjauksen toteutumisen.

”Vaikeasti vammaisten nuorten mediavaikuttamistyöpajassa lähes kaikilla osallistujilla oli oma avustaja mukana. Keskustelimme heidän kanssaan etukäteen siitä, millainen ryhmä mediavaikuttamistyöpajaan oli osallistumassa, jotta pystyimme sorvaamaan sisällön tarpeita vastaavaksi. Yhteistyöllä työpaja sujui aikataulussa ja sujuvasti”, kertoo Mannonen.

Toisinaan ryhmäläisten erityistarpeita ei välttämättä tiedä etukäteen, kuten tapahtumissa ja popup-toiminnassa, jolloin hyvästä tilanteenlukutaidosta on apua. Rohkeudelle ja ennakkoluulottomuudelle on myös käyttöä ohjaustyössä, sillä niiden avulla selviää monenlaisista tilanteista.

”Virheitä ei kannata pelätä, sillä niistä oppii. Ohjaustyössä ei voi koskaan tulla valmiiksi, mikä tekee siitä herkullista ja mielekkäämpää.”

Kuvassa: Kouvolan pääkirjaston Mediamajassa on havaittu, että musiikin tekeminen on hyvä tapa motivoida nuoria vaikuttamiseen. Mediatuottaja Tuomo Mannonen pääsee välillä opettamaan peruskomppia sähkörummuilla.
Kuva: Jere Knuutila, Mediamajan asiakas

ESTEETTÖMÄN OHJAUKSEN TARKISTUSLISTA

ENNEN TYÖPAJAA

- Työpajalle on suunnitelma. Mitä, missä, milloin, miten ja millä välineillä, minkä aikaa, kenelle (kohderyhmä), ohjausresurssi, keiden kanssa?
- Osallistujia on mukana / heitä on kuultu työpajan suunnittelussa.
- Työpajan tavoite on selkeä ja se ohjaa yhteistä tekemistä.
- Osallistujien erityispiirteet on huomioitu työpajassa.
- Työpajassa on käytössä tarvittavat laitteet, sovellukset ja verkkoyhteydet ja laitteiden akut on ladattu.
- Työpajassa hyödynnettävien sovellusten käyttöehdot ja ikäraajat on huomioitu työskentelyssä ja sovelluksia on testattu ennen ohjausta ko. ryhmän näkökulmasta.
- Osallistujia on tiedotettu työpajasta erityispiirteet huomioiden, kuten esimerkiksi selkokielellä.
- Työpajan tila on esteetön.

TYÖPAJAN AIKANA

- Osallistujat saavat vaikuttaa työpajan sisältöön.
- Työpajassa annetaan tilaa osallistujien toimijuudelle.
- Työpaja aloitetaan matalan kynnyksen harjoituksella, jonka avulla työskentelytavat ja muut osallistujat tulevat tutuksi.
- Työpajassa on tarjolla yksilöllistä ohjausta.
- Työpajassa on vaihtoehtoisia työskentelytapoja.
- Työpajassa on mahdollisuus jakaa siellä syntyneet tuotokset ja keskustella niistä yhteisesti.
- Työpajan palautteenkeruulle on varattu riittävästi aikaa ja siinä on huomioitu osallistujien erityispiirteet (esim. kuva- tai äänipalautte).

TYÖPAJAN JÄLKEEN

- Työpajassa tehdyt huomiot käydään läpi ja toimintaa kehitetään niiden pohjalta edelleen.
- Työpajan osallistujia ja heidän kanssaan työskenteleviä kiitetään yhteistyöstä.

MEDIAVAIKUTTAMINEN VALMENTAVASSA KOULUTUKSESSA

Virva Korpinen

Oppilaitoksissa opiskelevilla nuorilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa oman oppilaitoksensa asioihin ja omaan opiskeluunsa liittyviin asioihin. Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta (630/1998) ohjaa koulutuksen järjestäjiä edistämään kaikkien opiskelijoiden osallisuutta. Aina omia toiveita ja tarpeita ei ole kuitenkaan helppo tai edes mahdollista kertoa sanoin, minkä vuoksi voi olla hyödyllistä käyttää nuorten kanssa vaihtoehtoisia, kuten digitaalisuutta soveltavia, työskentelytapoja. Tässä artikkelissa esitellään käytännön esimerkein, kuinka mediaa ja digitaalisuutta voidaan hyödyntää nuorten osallisuuden edistämisessä oppilaitoksissa.

PILOTOINTIEN LÄHTÖKOHTIA

Erityisnuoret ja digiajan osallisuus -hankkeessa on kehitetty erityisryhmien nuorten mediavaikuttamisen ja -kasvatuksen menetelmiä järjestämällä mediavaikuttamistyöpajoja eri toimintaympäristöissä. Menetelmiä on pilotoitu oppilaitosyhteistyönä muun muassa ammatillisessa erityisoppilaitoksessa, toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa ja siihen valmentavassa koulutuksessa. Erityisesti pilotointeja on toteutettu nivelvaiheen koulutuksissa eli ammatilliseen koulutukseen valmentavassa koulutuksessa (VALMA) ja

työhön ja itsenäiseen elämään valmentavassa koulutuksessa (TELMA). Nuoret ovat osallistuneet hankkeen järjestämään toimintaan pääasiassa osana opintoja, sillä mediavaikuttamistyöpajat on integroitu osaksi muuta opetusta.

Mediavaikuttamistyöpajoja on pilotoitu vuosien 2016 ja 2017 aikana yhteistyöoppilaitosten kanssa. Ryhmissä on kohdattu nuoria, joilla on ollut erilaisia erityisen tuen tarpeita. Pilotoinneissa mukana olleiden nuorten ja heidän kanssaan työskentelevien ihmisten digitaaliset valmiudet ennen pilotointeja ovat vaihdelleet. Tähän taustaan peilaten ja saadun palautteen perusteella työskentely on tullut tarpeeseen.

Mediavaikuttamisen menetelmäpilotoinneissa keskeistä on ollut yhteistoiminnallisuus, vuorovaikutteisuus ja vertaisoppiminen. Erityisenä tavoitteena on ollut tarjota sellaista digitaalisia oppimiskäytäntöjä tukevaa toimintaa, jonka olisi mahdollista jäädä elämään oppilaitosten arkeen myös hankkeen jälkeen. Käytännössä työskentelyssä mukana olleet nuorten kanssa työskentelevät henkilöt ovat saaneet erilaisia toteutusideoita ja menetelmiä, joita he voivat hyödyntää omassa työssään.

Kuvassa: Bovallius-ammattiopiston ammatillinen erityisopettaja Kati Karjalainen on kokenut mediavaikuttamistyöpajoissa työskentelyn mielekkääksi tavaksi hankkia omaan työhön uusia digitaalisia valmiuksia ja menetelmäosaamista. "Erityisesti ilahduttaa se, että olemme huomanneet työskentelyn tuoneen mahdollisuuden oppia toinen toisiltamme. Opiskelijamme ovat olleet innostuneina mukana ja aktiivisesti ottaneet myös vertaisohjauksen roolia."

Kuva: Virva Korpinen

Seuraavaksi esitellään kaksi käytännön esimerkkiä oppilaitosyhteistyönä toteutetuista pilotoinneista, joiden kautta on edistetty nuorten mahdollisuuksia vaikuttaa omaan elämäänsä ja lähiympäristöönsä, kuten omaan oppilaitokseen liittyviin asioihin. **Molemmat menetelmät on esitelty julkaisun menetelmäosassa.**

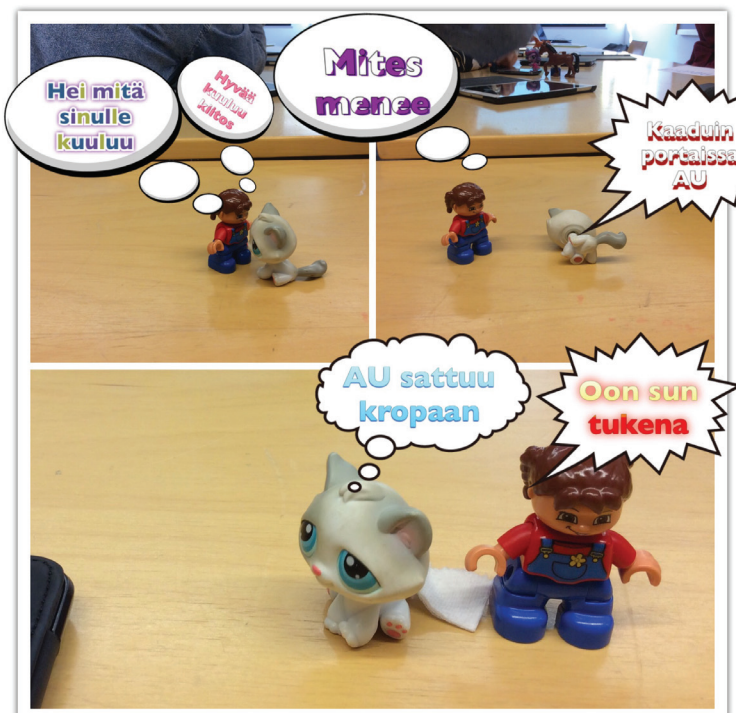
ARKI NÄKYVÄKSI ”KOE MUN ARKI” -TYÖSKENTELYLLÄ

Arkisarjakuvien avulla on rohkaistu nuoria tuomaan esiin omaan arkeensa liittyviä asioita. Niiden avulla on käsitelty myös toiveita tulevaisuudesta, ratkaistu tässä hetkessä kinkkisiltä tuntuvia asioita ja maalailtu uudenlaista arkea ratkaisun jälkeen.

Arkisarjakuvatyöskentelyssä on lähdetty liikkeelle kuvakortteja apuna käyttäen. Tämän jälkeen nuoret ovat ryhtyneet suunnittelemaan kuvin kerrottua tarinaa, joka päättyisi heidän toivomaansa loppuratkaisuun. Tarinan suunnittelun jälkeen osallistujat ovat ottaneet kolme kuvaa arjen ympäristöstään, valinneet kuvakortteja vastaavat kuvat internetin kuvapankki-

kuvista (esimerkiksi Pixabay), käyttäneet lelufiguureja (esim. legohahmoja, kuten kuvan esimerkissä) tai näiden edellä mainittujen variaatioiden yhdistelmiä. Itse otetut tai valitut kuvat on yhdistetty sarjakuvaksi kuvakollaasisovellusta käyttäen. Tämän jälkeen osallistujat ovat lisänneet kuvakollaaseissa esiintyville hahmoille puhekuplat ja kirjoittaneet niihin vuorosanat. Lopuksi nuoret ovat vieneet valmiit työt virtuaaliselle seinälle kaikkien tarkasteltavaksi.

Arjen näkyväksi tekeminen kyseisellä tavalla on tuonut nuorten kanssa työskenteleville lisää tietoa asioista, joita nuoret eivät kenties muuten toisi esille. Näistä asioista on voinut olla hyötyä muun muassa yksilöohjauksessa, kuten nuoren henkilökohtaisen oppimissuunnitelman (HOPS) laatimisessa. Yksilöohjauksessa on voitu jatkaa keskustelua nuoren kiinnostuksen kohteista tai jatkoon liittyvistä suunnitelmista, jotka ovat tulleet esiin työskentelyn aikana. Oman äänen kuuluville tuominen itseä koskevissa asioissa on monille vaikeaa ja työskentely rohkaisee siihen.

Kuvassa: Mediavaikuttamistyöpajaan osallistuneen nuoren tekemän arkisarjakuvan välityksellä avautuu hyvin nuoren arkinen toive lähellä olevasta luottoaikuisesta. Vaikka kammelluksia sattuu, niistä selvitään yhdessä.

KUULE MUN ÄÄNI -TYÖSKENTELYLLÄ KEHITYSEHDOTUKSET ESIIN

Mediaivaikuttamistyöpajoissa on hyödynnetty digitaalisuutta ja mediaa myös sen edistämisessä, että nuorilla olisi mahdollisuus vaikuttaa omaan oppilaitokseen ja omiin opintoihinsa liittyviin asioihin. Tässä on hyödynnetty muun muassa ”Kuule mun ääni” -työskentelyä, jonka tuotoksena on valmistunut **vaikuttamisposterit**.

”Kuule mun ääni” -työskentelyssä on lähdetty liikkeelle siitä tavoitteesta, että jokaisella olisi mahdollisuus tuoda esiin niitä asioita, joihin toivoisi muutosta oppilaitoksen arjesta. Työskentelyssä on käytetty apuna muun muassa kuvakortteja, joiden avulla jokainen on

saanut avata kehittämis ehdotuksiaan. Kuvakorttien tarkoituksena on ollut auttaa osallistujia löytämään itseään puhutteleva aihe sekä auttaa aiheeseen tartumisessa ja siitä kertomisessa.

Työskentelyn toisessa vaiheessa ryhmäläiset ovat hahmotelleet omakuvia mobiililaitteen piirtotyökalulla. Toisena vaihtoehtona on ollut ottaa itsestään kuva (selfie) ja muokata sitä kuvankäsittelysovelluksella. Näihin omakuviin osallistujat ovat yhdistäneet haluamansa sanoman esimerkiksi puhekuplapyökalun avulla. Sanomaa muotoillessaan he ovat hyödyntäneet edellisessä työvaiheessa syntyneitä kehittämisajatuksia. Ajatuksen kiteyttämiseksi on käytetty lauseenjakamistekniikkaa esim. ”toivoisin että...”

Kuvassa: Mediaivaikuttamistyöpajoissa nuoret ovat nostaneet esille asioita, joihin he haluaisivat muutosta omassa oppilaitoksessaan. Esille nousseita asioita ovat olleet esimerkiksi kouluruoka, työrauha, oppilaitoskirjaston lehti-valikoima sekä nuoren kuulluksi tuleminen ilman ajanvarausta. Kuva: mediaivaikuttamistyöpajaan osallistunut nuori

Osallistajat ovat vieneet valmiit tuotokset tehtävää varten perustetulle yhteiselle virtuaaliselle seinälle (Padlet) QR-koodia apuna käyttäen. Lopuksi jokainen on saanut esitellä työskentelyn aikana syntyneen digitaalisen posterin muulle ryhmälle ja oppilaitoksen henkilökunnan edustajille. Työskentelyn avulla nuoret ovat saaneet äänensä kuuluviin ja saattaneet heitä oppilaitosarjessa puhutelleet asiat henkilöstön tietoon. Kun keskusteluyhteys on näin saatu avatuksi, on esitettyihin asioihin ollut mahdollista yhteisesti tarttua.

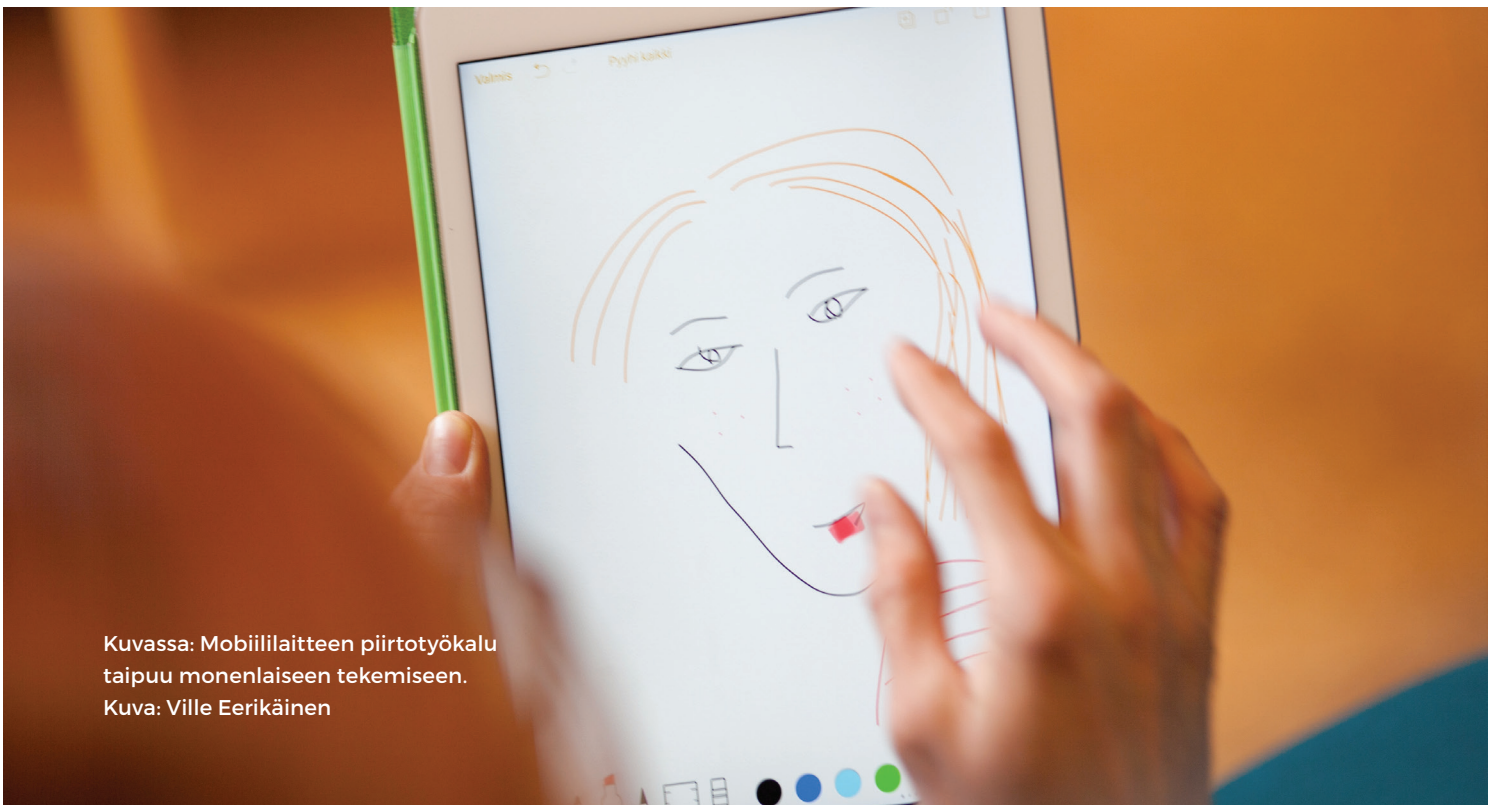
KOHTI DIGIAJAN OSALLISUUTTA

Pilotointien aikana on havaittu, että nuoret kaipaavat kannustusta ja rohkaisua omien tuotostensa jakamiseen muille. Samalla on havaittu, että myös nuorten kanssa työskentelevillä voi olla ennakkoluuloja nuorten mediataitoihin ja nuorten tuottamien sisältöjen julkaisemiseen liittyen. Käsityksemme mukaan myös digiaikaan liittyvä jakamisen kulttuuri voi olla nuorten kanssa työskenteleville tuntematon omakohtaisen kokemuksen puuttuessa. Nuorten jakamisen kulttuuriin liittymisen tarvetta ei aina tunnisteta.

Havaintojemme mukaan näyttääkin olevan tärkeää, että erityisryhmien nuorten kanssa työskentelevät kannustavat digitaaliseen sisältötuotantoon. Kannustusta tarvitaan itse laadittujen sisältöjen julkaisemiseen ja jakamiseen kulttuurin omaksumiseen: samalla työntekijät ottavat itsekin haltuun näitä asioita. Mediavaikuttamistyöpajoissa työskentely on aloitettu poikkeuksetta mobiililaitteisiin tutustumalla, sillä sisältötuottajaksi ja sisältöjen jakajaksi kehittyminen lähtee liikkeelle laitteiden käytön ja digitaalisten omaksumisesta. Avainroolissa nuorten digiajan työelämävalmiuksien edistämässä ovat nuorten kanssa työskentelevät ja nuorten lähipiiri. Nuoret kaipaavat kannustusta digi- ja mediataitojen harjoitteluun.

Lähde:

Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta (630/1998). Saatavilla: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>

Kuvassa: Mobiililaitteen piirtotyökalu
taipuu monenlaiseen tekemiseen.
Kuva: Ville Eerikäinen

OSALLISTUJASTA OSALLISEKSI – NUORET MUKAAN SUUNNITTELUUN JA KEHITTÄMISEEN

Tuuke Merisaari

Mediavaikuttaminen on näkövammaisille aiempaa paremmin mahdollista kehittyneiden apuvälineiden ja sovellusten yhteensopivuuden myötä. Useita vaikuttamisen kanavia on entistä paremmin saavutettavissa. Vielä on kuitenkin parantamisen varaa, sillä kaikki sovellukset eivät ole esteettömiä. Jotta nuorten mediavaikuttamista voidaan tukea parhaimmalla mahdollisella tavalla, tulee nuoret ottaa mukaan heille suunnatun toiminnan suunnitteluun.

Erityisnuoret ja digiajan osallisuus -hanke on järjestänyt näkövammaisille nuorille mediavaikuttamistyöpajoja monialaisena yhteistyönä. Hankkeen osatoteuttajina toimivien Kouvolan ja Mikkelin kaupunginkirjastojen sekä Suomen Nuorisoseurojen lisäksi pajoja on ollut toteuttamassa myös Näkövammaisten keskusliiton nuorisotoimi. Nuoret ovat olleet mukana suunnittelemassa pajojen sisältöjä ja tavoitteita jo ensimmäisestä tapaamisesta alkaen.

MEDIAVAIKUTTAMINEN NÄKÖVAMMAISENA

Mediavaikuttaminen voidaan määritellä yksilön vaikuttamisena mediaan päin ja nuoren mielipiteen ilmaisemisena (Kapanen, Lauha & Timonen 2012). Mediavaikuttamistyöpajaan osallistuneilta näkövammaisilta nuorilta kysyttiin, mitä mediavaikuttaminen heidän mielestään tarkoittaa ja kuinka se ilmenee heidän arjessaan. Nuoret vastasivat ilmaisevansa mielipiteitään esimerkiksi vapaamuotoisena keskusteluna sosiaalisen median alustoilla, kuten Facebookissa, Instagramissa, WhatsAppissa ja SnapChatissa. Nuoret kertoivat käyttävänsä jonkin verran myös Twitteriä ja seuraavansa eri sanomalehtiä ja uutiskanavia. Vaikuttamista yhteisöön päin median kautta esiintyy esimerkiksi näkövammaisten jäsenlehtiin kirjoittamisena.

Ensimmäisessä mediavaikuttamistyöpajassa tuli esiin, että nuoret halusivat jatkossa tehdä radio- ja lehtijuttuja. Sisältöjen lisäksi työpajassa selvitettiin osallisuutta edistävin menetelmin sellaisia keinoja, joiden avulla näkövammaiset pystyvät osallistumaan sosiaalisen median keskusteluihin tai tuottamaan itse mediasisältöjä. Tämän selvittäminen oli tärkeää, sillä työpajan ohjaajien tulee olla tietoisia näkövammaisten

tavoista käyttää mediaa apuvälineiden kautta. Tietokoneella ja mobiililaitteella on usein ruudunlukuohjelma, joka ohjaa käyttäjää ja lukee näytön sisällöt ääneen – myös esimerkiksi kuviin liitetyt alt-tekstit, jotka pystyvät kertomaan kuvan sisällön.

Ymmärtämällä ruudunlukuohjelmien toimintalogiikkaa työskentelyn ohjaaja pystyy varmistamaan, että suunnitellut menetelmät ja sovellukset ovat näkövammaisten käytettävissä ja mielekkäitä käyttää.

CASE: ÄÄNITARINA

Näkövammaisille nuorille suunnatussa mediavaikuttamistyöpajassa kokeiltiin erilaisia mediavaikuttamisen menetelmiä, kuten äänitarinaa. Tässä yhteydessä äänitarinalla tarkoitetaan muutaman minuutin mittaista tarinaa nuoren valitsemasta aiheesta. Äänitarinan lämmittelyharjoitukseksi nuoret kirjoittivat tarinan kuluneesta päivästä. Ennen kirjoittamisvaihetta nuoret kertoivat keskustellen yleisesti, mitä olivat päivän aikana tehneet. Lämmittelynä tarinankerrontaan nuoret kirjoittivat tarinan päivästäan seuraavien apusanojen avulla: aamupala, opiskelu/työ/koulupäivä, päivärुoka, iltapäivä. Tämän jälkeen siirryttiin tekemään äänitarinoita.

Äänitarinaa harjoitellessaan nuoret saivat valita itseään kiinnostavan aiheen. Aiheet liittyivät viime kesään, kuluneeseen päivään ja itsestä kertomiseen. Kun nuoret olivat valinneet aiheensa, he menivät tekemään kukin oman tarinansa itselle mieluisaan rauhalliseen paikkaan. Nuoret nauhoittivat tarinat omilla älypuhelimillaan. Lopuksi kuunneltiin kaikkien tarinat. Valitsimme menetelmäksi äänitarinan, sillä sellaisen pystyy tekemään puheeseen perustuen ilman kuvia. Äänitarinan tavoitteena oli osallisuuden tukeminen, rohkaiseminen mielipiteen ilmaisuun ja oman äänen kuuluville saamiseen sekä innostavan kokemuksen saaminen äänitarinan tekemisestä ja jakamisesta. Nuorten kuulluksi tulemisen tarve ilmeni esimerkiksi siten, että nuoret kertoivat työskentelyn kautta myös omista tunteistaan.

MEDIANKÄYTÖN HAASTEITA JA MAHDOLLISUUKSIA NÄKÖVAMMAISTEN NÄKÖKULMASTA

Näkövammaiset kohtaavat mediankäytössään erilaisia haasteita. Mediavaikuttamistyöpajojen kokemusten pohjalta haasteelliseksi on osoittautunut eri sovellusten ja ruudunlukuohjelmien yhteensopimattomuus tai sovelluksen vaikeakäyttöisyys. Tämä voi johtua siitä, että sovelluksessa on paljon grafiikkaa tai sovellus on käyttäjälle tuntematon. Nuorilla itsellään on yleensä asiantuntevimmat tiedot siitä, mitä sovelluksia heidän on helpointa käyttää, joten nuoria kannattaa kuulla myös tässä asiassa.

Mediassa esiintyy paljon visuaalisuutta, jonka jääminen pois rajoittaa näkövammaisten mediankäyttöä. Näkövammaisten mediavaikuttamisen mahdollisuudet ovat kuitenkin parantuneet huomattavasti apuvälineiden kehittymisen myötä. Lehtien lukeminen ja sitä kautta tiedonsaanti ovat nykyään saavutetta-

vassa muodossa. Sosiaalinen media on tullut näkövammaisille helposti käytettäväksi. Viestintä esimerkiksi WhatsAppin ja Facebook Messengerin kautta on nykyään mahdollista. Myös kosketusnäyttölaitteiden käyttö on muuttunut mahdolliseksi puhuvien ruudunlukuohjelmien ja erilaisten sanelumahdollisuuksien myötä. Tämä mahdollistaa näkövammaisten nuorten osallisuuden digiajassa.

Lähde:

Kapanen, A., Lauha, J. & Timonen, P. (toim.) 2012. Mediaa vaikuttavasti - käsikirja nuorten mediavaikuttamiseen. Saatavissa: <https://mediavaikuttaminen.files.wordpress.com/2012/08/mediavaikuttamisen-opas-sc3a4hkc3b6i-nen-versio.pdf> [Viitattu 16.2.2017]

VIITTOMAKIELISET NUORET MEDIASISÄLTÖJEN TUOTTAJINA

Juha Oksanen & Hanna-Kaisa Turja

Suomalaisella viittomakielellä tuotettu tiivistelmä tästä artikkelista löytyy [YouTubesta](#):

Tässä artikkelissa tarkastellaan viittomakielisiä mediasisältöjä ja tuodaan esille kielellisen saavutettavuuden rooli osallisuudessa. Digiaika voi synnyttää eriarvoisuutta eri ryhmien välille, sillä osalle nuorista esimerkiksi medioissa käytetty kieli, laitteiden käytettävyys ja erilaisten mediasisältöjen saavutettavuus asettavat haasteita. Parhaimmillaan digiaika voi tuoda nuoria aiempaa lähemmäksi toisiaan. Artikkelissa hahmotellaan myös viittomakielisten nuorten ja mediavaikuttamisen välistä suhdetta.

Erityisnuoret ja digiajan osallisuus -hankkeessa on kehitetty keinoja, joilla osallisuutta voidaan tukea mediaa ja digitaalisuutta hyödyntäen. Tämä on välttämätöntä, jotta voidaan luoda saavutettavampia osallisuuden polkuja ja palveluita kaikille digiajan nuorille. Saavutettavuus on kokonaisvaltainen ajattelutapa, johon kuuluvat muun muassa esteettömyys sekä fyysinen, viestinnällinen, tiedollinen ja sosiaalinen saavutettavuus. Viestintäympäristön saavutettavuutta voidaan edistää esimerkiksi poistamalla havaittuja esteitä. (ESOK.)

Viestinnän, eli sekä viestintäkanavien että viestin sisällön, saavutettavuus tarkoittaa selkeää ja ymmärrettävää kommunikaatiota. Kun saavutettavaa viestintää pohditaan, on otettava huomioon, mitä ja kenelle viestitään sekä milloin ja miten viestitään. (Salo 2013.) Viestintään ja vuorovaikutukseen kuuluu olennaisesti kieli, joka on keskeinen osa jokaisen ih-

misen identiteettiä. Kielen merkitys on moninainen: se on vuorovaikutusta, itseilmaisuuden oppimista, tietojen ja taitojen hankintaa – elämää. Kasvamme kielten ympäröimänä ja kasvamme kieleen. Esteiden poistamista ovat esimerkiksi eri kielivähemmistöjä palvelevat digitaaliset palvelut, kuten selkokieliset tai viittomakieliset sisällöt eri medioissa. Tällaisista sisällöistä voit katsoa esimerkkejä [täältä](#).

On tärkeää, että jokainen voi tulla kuulluksi ja kokea osallisuutta digiajassa, ja se on askeleen verran enemmän mahdollista, mikäli palveluja ja mediasisältöjä on saatavilla omalla äidinkielellä.

Suomalainen viittomakieli on yksi Suomen vähemmistökielistä. Kuuroja, eriasteisesti kuulovammaisia ja erilaisia puhetta tukevia tai korvaavia menetelmiä käyttäviä peruskoulun oppilaita on arvioitu olevan 1 313 (Selin-Grönlund, Rainó & Martikainen 2014, 47). Kuurojen Liiton vuonna 1999 julkaiseman määritelmän mukaan viittomakielinen on kuuro, kuuleva tai huonokuuloinen henkilö, jonka äidinkieli tai ensikieli on suomalainen viittomakieli. Hän on oppinut viittomakielen ensimmäisenä kielenään. Se on hänen parhaiten hallitsemansa tai jokapäiväisessä elämässä eniten käyttämänsä kieli, ja hän samaistuu sen käyttäjäksi. (Jokinen 2000.)

VIITTOMAKIELISET MEDIASISÄLLÖT

Viittomakielinen viestintäkanava on visuaalinen, sillä viittomakieliselle kuuroille viestin vastaanottajalle auditiivisten viestien vastaanotto on kuulon heikentymisen tai puuttumisen takia mahdotonta tai haastavaa. Viittomakieli muodostuu viittomien lisäksi kasvojen ilmeistä, kehon eleistä, katseesta ja huuliosta. (Rissanen 1985, 5–9.) Huulio tarkoittaa suun ja huulten liikkeitä, joita tehdään viittoman kanssa samaan aikaan.

Digiajalla, verkolla, sosiaalisen median välineillä ja älypuhelimilla on ollut suuri merkitys viittomakielisen yhteisön sisäiseen vuorovaikutukseen. Viittomakielisessä mediassa oleellista on liikkuva kuva, joka välittää viittomisen katsojalle. Viittomakielisten sisältöjen

tuottamiseen on aiemmin tarvittu erillisiä kameroita ja studioita ennen kuin mediasisältöjä on voitu jakaa katsottavaksi. Tärkeitä mediasisältöjen tuottajia ovat olleet Kuurojen Liitto ja Yle Uutiset viittomakielellä. Sisällöntuottajien joukko on ollut näin suhteellisen rajattu. Älypuhelimet ja helpot videotoinnot ovat tuoneet uusia väyliä sekä arkiseen vuorovaikutukseen että erilaisten mediasisältöjen jakamiseen, kun videoita voi jakaa reaaliajassa.

Viittomakielisiä verkkosisältöjä on suhteellisen vähän verrattuna suomenkielisiin mediasisältöihin. Osasta julkishallinnon palveluita löytyy viittomakielellä tuotettuja tekstejä, joita löytyy mm. [Suomi.fi](#)-portaalista. Kuurojen Liiton [ViPat-sivustolle](#) on koottu tietoa palveluntuottajista. Tärkeä rooli on myös Yle Uutiset viittomakielellä. Nämä mediasisällöt edustavat virallista kielenkäyttöä ja niissä on pyritty selkeään yleis-

kielisyyteen. Osallisuuden näkökulmasta on hyvä tunnistaa, että monet verkkopalvelut eivät mahdollista esimerkiksi kommentointia viittomakielellä. Chat-toimintojen perustana on kirjoitettu suomen kieli, joka on viittomakielisille toinen kieli.

Viittomakielisen viestin kielellinen ymmärrettävyys korostuu etenkin silloin, kun kyse ei ole kasvokkaisesta viestinnästä. Yksisuuntaisessa viestinnässä viittoja ei saa normaaliin vuorovaikutukseen kuuluvaa palautetta toiselta. Viittomakielisten mediasisältöjen tuottamisen haasteina ovat sekä sisältö että käytettävä kieli. Viittomakielisen tekstin on vedottava katsojaansa. Yhteisön kannalta mediassa käytetyllä viittomakielellä voi olla kielellistä identiteettiä vahvistava vaikutus. Jos käytetty kieli ei kuitenkaan ole ymmärrettävää, vaikutus voi olla päinvastainen. (Vivolin-Karén 2010, 6–8.)

Kuvassa: Viittomakieli on visuaalista ja perustuu vahvaan katsekontaktiin. Viittomakielinen ilmaisu voi antaa uusia virikkeitä suomenkielisillekin mediasisältöjen tuottajille.
Kuva: Ville Eerikäinen

VIITTOMAKIELISET NUORET JA SOSIAALINEN MEDIA

Sosiaalinen media on tuonut lisää mahdollisuuksia viittomakielisten keskinäiseen vuorovaikutukseen. Facebookia viittomakieliset nuoret käyttävät monin eri tavoin, sillä siinä on mahdollisuus kuvien ja videoiden jakamiseen. Facebookissa suosittuja ovat esimerkiksi viittomakieliset matkakertomukset, ja live-videoita käytetään innokkaasti muun muassa tapaamisista kertomiseen. Facebookissa videoklippit toimii kommentointikeinona. Viittomakieliset somehaasteet perustuvat usein kielen piirteillä leikittelyyn kuten tietyllä käsimuodolla välitetyyn tarinaan. Facebookia käytetään lisäksi tiedon jakamiseen ja oppimiseen, kuten viittomien tarkistamiseen. Osa sosiaalisen median kanavista toimiikin eräänlaisena oppimisympäristönä. Sosiaalisen median ja videoiden ansiosta viittomakieliset nuoret seuraavat aiempaa aktiivisemmin eri medioita. Viittomakielisiä tubettajia on Suomessa

vielä vähän, kuten myös jatkuvasti päivittyviä blogeja. Toisaalta monista yhteisön tapahtumista tehdään reaaliaikaisia videoiteja, ja suoratoistot ovat lisääntyneet. Viestiseinän käytöstä muun muassa Kuurojen Liiton tapahtumissa on saatu hyviä kokemuksia, sillä se on lisännyt keskustelua ja kommentointia viittomakielellä.

MEDIATAITOJEN OPPIMINEN VIE MEDIAVAIKUTTAMISEEN

Erityisnuoret ja digiajan osallisuus -hankkeessa vahvistetaan erityisryhmien nuorten osallisuutta ja rohkeutta tarttua itseään kiinnostaviin asioihin mediaa ja digitaalisuutta hyödyntäen.

Viittomakieliset nuoret tarvitsevat tietoa mediakasvatuksesta äidinkielellään. Medialukutaito on keskeinen asia myös viittomakieliselle nuorelle, ja tietoa tarvitaan esimerkiksi lähdekriittisyydestä, kuvien kopioin-

Kuvassa: Sosiaalinen media ja uudet teknologiat ovat tuoneet viittomakielisten mediasisältöjen luomiseen uusia muotoja. Suoratoistot ja videoinnit voivat vahvistaa osallisuutta, kun tiedon saaminen lisääntyy ja esimerkiksi palautteen antaminen viittomakielellä on mahdollista.

Kuva: Ville Eerikäinen

nista ja jakamisesta sekä sosiaalisen median pelisääntöistä. Tässä tulee huomioida viittomakielisen yhteisön toimintatavat, kulttuurin vaikutus, viittomakielen kielelliset piirteet sekä yhteisön monikielisyys. Mediakasvatuksen sisällöt tulee muotoilla kiinnostavasti, ja kohderyhmän osaamista sekä tietoa kannattaa hyödyntää. Hankkeen aikana tehdyssä pienimuotoisessa selvityksessä viittomakieliset nuoret itse ovat tuoneet halunsa tietää muun muassa vlogeista, kuvien muokkaamisesta sekä YouTube-videoiden ja animaatioiden tekemisestä. Samalla on mahdollisuus vahvistaa ymmärrystä toimivasta viittomakielisestä tekstistä. Viittomakielisessä videossa tulee ottaa huomioon mm. esityksen rytmitys, videon pituus ja tekstin rakenne. Kaksikielisiä videoita voi tuottaa käyttämällä videoiden tukena tekstitystä. Kaksikieliset videot luovat mahdollisuuksia nostaa esille viittomakielisten nuorten kokemusmaailmaa laajemmalle yleisölle. Kaksikielisen mediasisällön tuottaminen yhdessä voi tuoda nuoria yhteen eri kieliryhmistä.

Sosiaalisen median välineet ja viittomakieliset mediavaikuttamistyöpajat edistävät viittomakielisten nuorten osallisuutta mediasisältöjen tuottajina. Pienen mutta kielellisesti ja kulttuurisesti moninaisen ryhmän kokemusten tallentaminen on tärkeää. Viittomakieliseen kulttuuriin on liittynyt vahva tarinoiden kertomisen perinne. Millaisia tarinoita ja kertomuksia nuoret kertovat uusin välinein ja millaista on tuleva digitaalinen tarinaperinne? Millaisia sisältöjä voidaan luoda, kun yhteisön kielet muuttuvat ja moninaistuvat? Parhaimmillaan viittomakielisten nuorten mediasisällöt voivat paitsi vahvistaa osallisuutta, myös tuoda tietoa moninaisen kielellisen ja kulttuurisen vähemmistöryhmän kokemuksista muille. Viittomakielen visuaalisuus, eleiden ja ilmeiden käyttö sekä eläytymisen keinot voivat antaa uusia ajatuksia muillekin mediasisältöjen tuottajille.

Lähteet

ESOK. <http://www.esok.fi/stivisuositus/saavutettava-viestinta> [Viitattu 23.2.2017].

Jokinen, M. 2000. Kuurojen oma maailma – kuurous kielellä ja kulttuurina. Teoksessa Malm, A. (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 79–101.

Rissanen, T. 1985. Viittomakielen perusrakenne. Publications No.12. Helsinki: Yliopistopaino.

Salo, O. 2013. Viestintää kaikille - Saavutettavan viestinnän opas kulttuuritoimijoille. Helsinki: Kustantaja: Kulttuuria kaikille -palvelu / Kulttuuria kaikille tuki ry. Saatavissa: http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/tietopakettit_ja_opaat/Viestintaa_kaikille_Saavutettavan_viestinnan_opas_kulttuuritoimijoille.pdf [Viitattu 13.2.2017].

Selin-Grönlund, P., Rainó, P. & Martikainen, L. 2014. Kuurojen ja viittomakielisten oppilaiden lukumäärä ja opetusjärjestelyt. Selvitys lukuvuoden 2013–2014 tilanteesta. Saatavissa: http://www.oph.fi/download/158006_kuurojen_ja_viittomakielisten_oppilaiden_lukumaara_ja_opetusjarjestelyt.pdf [Viitattu 23.2.2017].

Vivolin-Karén, R. 2010. "PIDÄTTEHÄN HUOLTA, ETTÄ SE ON YMMÄRRETTÄVÄÄ VIITTOMAKIELTÄ." Lukijan näkökulma viittomakielisiin verkkoteksteihin. Pro gradu -työ. Kielten laitos. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26787/URN:NBN:fi:-jyu-2011041410643.pdf;sequence=1> [viitattu 16.3.2017].

LISÄTIETOA, OPPAITA JA NEUVONTAA

Kuuloliitto ry. <http://www.kuuloliitto.fi/>

Kuurojen Liitto <http://www.kuurojenliitto.fi/>

Papunet <http://papunet.net/>

Satakieliohjelma <http://www.satakieliohjelma.fi/>

Selkokeskus <http://selkokeskus.fi/>

MEDIAKASVATUSTA AMMATTIALOJEN RAJAT YLITTÄEN

Tuomo Mannonen & Sanna Lappalainen

Mediakasvatus tarjoaa lukuisia mahdollisuuksia nuorten osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden edistämiseen. Mediakasvatuksen myötä voidaan tukea nuorten kasvua kriittiseksi, eettisesti toimiviksi ja muut huomioiviksi kansalaisiksi (Mediakasvatusseura 2011) ja kannustaa yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Tämä toteutuu parhaiten monialaisessa yhteistyössä eri ammattilaisten kesken ja organisaatorajat ylittäen, kuten tässä artikkelissa kuvataan.

Nuorisotyössä avainasemassa ovat nuorten osallisuus, aktiivinen kansalaisuus ja sosiaalinen vahvistaminen. Nuorten osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden edistäminen ei kuitenkaan ole ainoastaan nuorisotyön tehtävä, vaan se edellyttää monialaista yhteistyötä. Vuoden 2017 alusta voimaan tulleen yleisten kirjastojen kirjastolain (1492/2016) myötä aktiivisen kansalaisuuden edistäminen on asetettu entistä vahvemmin myös yleisten kirjastojen tehtäväksi. Kirjaston roolin vahvistuminen nuorten arjessa edellyttää kirjasto- ja nuorisotyön yhteispeliä.

CASE KOUVOLA: MEDIAKASVATUSTA NUORISOTYÖSSÄ

Kun Kouvolan keskustasta puuttui nuorisotila, pääkirjasto ja nuorisopalvelut ryhtyivät yhteistyöhön. Yhteistyön tuloksena kirjaston tiloihin perustettiin vuonna 2016 nuorisotila, jossa nuorten ohjaamisesta vastavat kirjaston mediatuottaja ja kaupungin nuoriso-ohjaaja. Yhteisen tilan lisäksi yhteistyö poiki uudenlaisia tapoja tehdä nuorisotyötä yhdessä.

Nuorisotila perustettiin Kouvolan kirjaston Mediamajaan, joka on kaikille avoin monitoimitila. Mediamajassa voi esimerkiksi pelata retrokonsoleita tai uusimpia videopelejä, soittaa instrumentteja ja laulaa äänitysstudiossa. Lisäksi Mediamajassa on mahdollista editoida videota, käyttää kuvankäsittelyohjelmia, digitoida vanhoja elokuvia tai levyjä sekä lainata ja käyttää videokameroita, jalustoja ja äänityslaitteita. Mediaprojekteissa apuna toimii tarvittaessa kirjaston mediatuottaja.

Kouvolan kirjaston Mediamaja toimii nuokkarina kahtena iltana viikossa. Nuorisotilassa tehdään omia mediaprojekteja ja järjestetään ohjattuja mediavaikuttamistyöpajoja. Kuva: Tuomo Mannonen

Mediamaja toteuttaakin monipuolisesti uuden kirjastolain asettamaa vaadetta, jonka mukaan kirjastojen tulee tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan (ks. Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016).

Nuokkari-iltoina, tiistaisin ja torstaisin, nuoret hyödyntävät Mediamajan monipuolisia mahdollisuuksia. Nuoret toimivat DJ:nä vuorotellen, soittavat äänitysstudion puolella instrumentteja, katsovat elokuvia sekä pelaavat pingistä ja videopelejä. Nuoret myös äänittävät musiikkia, soittavat sekä tekevät biiseistä videoita ja lataavat niitä YouTubeen.

Mediamajan studiossa nuoret äänittävät kaikenlaista rockista räppiin. Kuuntele [tästä](#) Mediamajan nuokkarin vakiokävijöiden, The Shooters -yhtyeen, biisi Ikävä.

Kun nuoret tekevät omaehtoisia, itseä kiinnostavia mediaprojekteja, on nuorten kanssa työskentelevien tehtävä tukea nuoria mediankäyttöön liittyvissä asioissa. Paras väylä tähän on yhteinen keskustelu, jota luonnehditaan usein mediakasvatuksen keskeisimmäksi työkaluksi (ks. esim. Pöyskö 2016, 151). Yhteisen tekemisen kautta nuoret voivat keskustella mediaan ja sen käyttöön liittyvistä asioista luotettavan aikuisen sekä muiden nuorten kanssa. Nuorten kanssa työskentelevät tukevat nuoria turvallisessa ja vastuullisessa mediankäytössä ja mediasisältöjen tuottamisessa sekä auttavat tarkastelemaan mediaa kriittises-

ti. Ammattilaisten on myös tärkeää kannustaa nuoria itsensä ilmaisemiseen, omien mielipiteiden esille tuomiseen sekä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

KIRJASTO- JA NUORISOALAN YHTEINEN KÄDENPURISTUS

Kouvolan kaupunginkirjaston ja nuorisopalveluiden yhteistyö on esimerkki siitä, kuinka mediakasvatus toteutuu parhaiten organisaatioiden rajat ylittävissä, moniammatillisessa työssä (ks. Mediakasvatusseura 2015, 7). Tämä yhteistyö kuvaa myös sitä, että mediakasvatus ei ole irrallinen tehtävä, vaan liudentuu osaksi eri organisaatioiden ja eri ammattilaisten työtehtäviä.

Työntekijöiltä tämä monialainen yhteistyö edellyttää rohkeutta tehdä uusia, omaan työnkuvaan aiemmin kuulumattomia tehtäviä. Purhonen (2017) kuvaa tällaista eri ammattialojen, organisaatioiden ja toimintaympäristöjen rajapinnoille sijoittuvaa työtä kolmannen työn areenoiksi. Nämä areenat ovat lähtökohtaisesti sellaisia työtehtäviä, jotka eivät kuulu organisaatiossa kenellekään. Olennaista rajapintatyössä on tiettyjen osioiden lainaaminen omaan työhön toisen ammattilaisen osaamisesta tai koulutuksesta tilanteen mukaisesti. (Purhonen 2017, 7.) Yhdessä työskennellessään mediatuottaja ja nuorisotyöntekijä voivat oppia toisiltaan ammatillisesti. Mediatuottajan taito kohdata ja ohjata nuoria laventuu yhteistyössä nuorisotyöntekijän kanssa, kun taas nuorisotyöntekijä voi oppia mediatuottajalta mediankäyttöön liittyvistä asioista. Tämä johtaa siihen, että ammattilaiset alkavat rakentaa uudenlaista työnkuvaa ja uudenlaisia työtehtäviä ammattien rajapinnoille (ks. Purhonen 2017, 7).

Yhdessä työskennellessään eri alojen ammattilaiset jakavat asioita, oppivat toisiltaan ja laajentavat ammattiroolejaan. Purhosen (2017) toteuttamassa laajassa, nuoria kohtaaville ammattilaisille suunnatussa kyselytutkimuksessa (N=299) selvisi, että nuoriso- ja kirjastoaloilla tällainen ammattien rajapintaroolit ylittävä työ on jo melko yleistä.

Lisäksi havaittiin, että rajapintatyön koetaan olevan monin tavoin hyödyllistä. Vastaajista noin kolmasosa koki, että rajapintatyö oli lisännyt omaa tietämystä, luonut uutta osaamista ja helpottanut työtä. Nuorten osalta rajapintatyön koettiin myös parantaneen asiakastyötä eli nuorten kohtaamista. (Purhonen 2017, 13; 19.) Kaiken kaikkiaan kirjasto- ja nuorisoloilla rajapintatyön merkitys on siis ainakin osittain tunnustettu ja tunnustettu. Kenen kanssa sinä voisit paistaa kättä nuorten osallisuuden ja aktiivisen kansalaisuuden sekä näitä tukevan mediakasvatuksen edistämiseksi?

Lähteet:

Laki yleisistä kirjastoista 1492/2016. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161492> [Viitattu 16.2.2017].

Mediakasvatusseura. 2011. Mediakasvatus nuorisotyössä. Mitä, miten ja miksi? Saatavissa: http://www.mediakasvatus.fi/sites/default/files/tiedostot/nuorisotyoesite_mediakasvatus.pdf [Viitattu 16.2.2017].

Mediakasvatusseura. 2015. Alueellisen mediakasvatusyhteistyön hyvät käytänteet - askelia onnistuneeseen yhteistyöhön. Saatavissa: http://www.mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2015/03/alueellisen_mediakasvatusyhteistyon_opas1.pdf [Viitattu 16.2.2017].

Purhonen, K. 2017. Ammattien rajapinnoilla ja kolmannen työn äärellä. Uusiutuva ammattiosaaminen ja nuorten kohtaaminen. Kolmannen työn määritelmä, reunaehdot ja mahdollisuudet. Saatavissa: https://kirsipurhonen.files.wordpress.com/2017/01/ammattien-rajapinnoilla_valmis.pdf [Viitattu 14.2.2017].

Pöyskö, A. 2016. Mediakasvatus nuorisotyössä - keskustellaan ja kokeillaan uutta. Teoksessa H. Lauha & S. Tuominen (toim.) Kohti digitaalista nuorisotyötä. Saatavissa: <https://www.verke.org/wp-content/uploads/2016/10/Kohti-digitaalista-nuorisotyota-1.pdf> [Viitattu 16.2.2017].

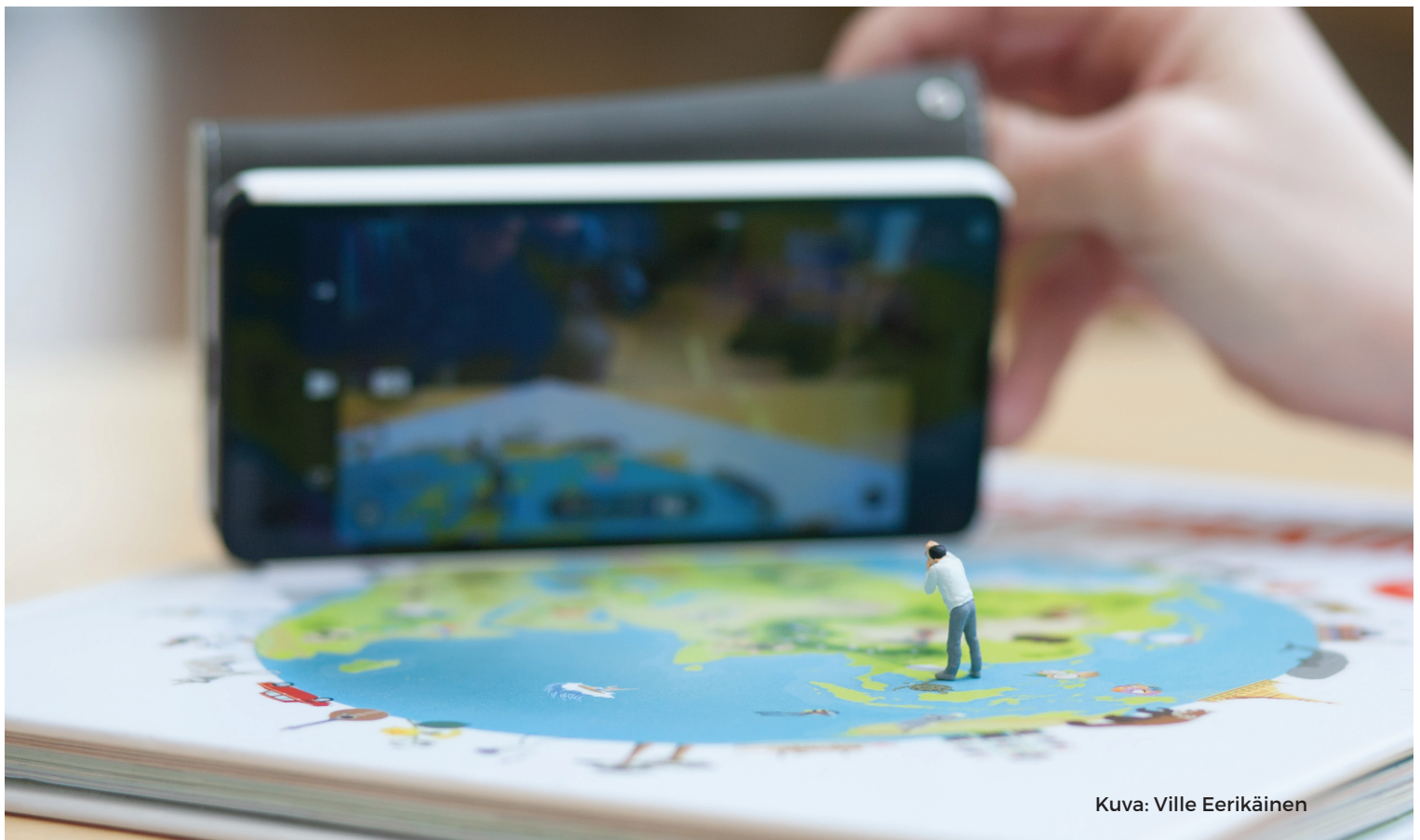
Mediamajan Nuokkarilla pelataan paljon pingistä ja videopelejä ja hengataan kavereiden kanssa.

Kuva: Tuomo Mannonen

OSA II

DIGITAALISUUTTA SOVELTAVIA MEDIAVAIKUTTAMISEN MENETELMIÄ

Kuva: Ville Eerikäinen

VAIKUTTAA VOI MONIN ERI TAVOIN

Teot voivat olla pieniä tai suuria ja ne voivat liittyä niin omaan elämään, lähiyhteisöön kuin laajemmin yhteiskuntaan. Tästä menetelmäosasta löydät vinkkejä digitaalisuutta soveltaviin mediavaikuttamisen menetelmiin, joiden avulla voit tukea erityisryhmien nuoria vaikuttamisessa ja mediataitojen oppimisessa. Menetelmät on jaettu kolmeen teemaosioon:

Vaikuttaminen omaan elämään liittyviin asioihin

Vaikuttaminen lähiyhteisöissä

Vaikuttaminen yhteiskunnassa

Vaikuttamisen teemaa on hyvä lähestyä ensin omaan elämään liittyvien asioiden kautta, minkä jälkeen voidaan syventyä lähiyhteisöihin sekä yhteiskuntaan vaikuttamiseen.

Osa harjoituksista on kuvattu tarkemmin, osa hieman napakammin. Tavoitteena on inspiroida sinua kokeilemaan ja kehittämään omia työskentelytapoja yhdessä nuorten ja muiden ammattilaisten kanssa! Menetelmiä voit hyödyntää ryhmäohjauksen lisäksi myös yksilöohjauksessa. Oppaassa mainitut menetelmät sopivat lyhytkestoisuutensa vuoksi kertaluonteiseen toimintaan, mutta niistä voi yhtä hyvin koostaa useammalle kerralle jaetun kokonaisuuden.

Oppaassa käytetään kuvaohjausta, joka kertoo menetelmien työskentelytavasta sekä soveltamisen mahdollisuuksista.

Ääni = Korvat hörölle

Kuva = Avaa silmät, kirkasta katse

Ääni+kuva = Kuule ja näe

OSALLISUUS DIGIAJASSA

Digiajan osallisuuteen kytkeytyy keskeisenä jakamisen kulttuuri. Kaikille nuorille tämä ei ole syystä tai toisesta tuttua. Tämän vuoksi ohjaajan tehtävänä on rohkaista nuorta omien sisältöjen tuottamiseen ja julkaisemiseen. Tämä voi tapahtua esimerkiksi virtuaalis-

ta seinää hyödyntäen. Virtuaalinen seinä on matalan kynnyksen julkaisualusta, joka ei vaadi osallistujilta tilin perustamista tai erillistä kirjautumista.

MIKÄ VIRTUAALINEN SEINÄ?

Virtuaalinen seinä voidaan perustaa esimerkiksi Padlet-nimisessä ilmaisessa verkkopalvelussa. Virtuaaliselle seinälle osallistujat voivat lisätä tuotoksia, kuten kuvia, videoita, äänileikkeitä tai tekstiä. Virtuaalisen seinän linkkiä tai QR-koodia on mahdollista jakaa, joten sen avulla on helppo laittaa yhdessä tuotetut sisällöt myös jakoon.

Virtuaalinen seinä voi olla julkinen tai piilotettu, jolloin se voidaan jakaa QR-koodin tai linkin avulla vain valituille henkilöille.

MIKÄ QR-KOODI?

QR-koodi eli ruutukoodi voidaan lukea mobiililaitteille asennettavilla, yleensä ilmaisilla sovelluksilla. QR-koodiin voi sisällyttää esimerkiksi verkko-osoitteen, josta löytyy virtuaalinen seinä. Useammasta QR-koodista voi puolestaan koota esimerkiksi tehtäväradan, jolloin radan toimintapisteet merkitään QR-koodeilla.

Itse tuotettujen sisältöjen julkaiseminen virtuaalisella seinällä on mahdollista anonyymisti, joten seinää voi hyvin hyödyntää sellaisissa tilanteissa, joissa tekijät eivät halua tuoda asioita esiin omilla nimillään. Työskentelyyn kuuluu kuitenkin olennaisena mediakasvatuksen osana keskustelu siitä, millaisia sisältöjä voi ja kannattaa julkaista omalla nimellä, mitä hyötyä siitä voisi olla, ja mitkä taas ovat sellaisia sisältöjä, joita ei kannata jakaa julkisesti.

Nuorten itse tuottamien sisältöjen jakamisen luontevia areenoita ovat myös sosiaalisen median eri kanavat. Mikäli nuorilla ei ole syystä tai toisesta mahdollisuutta oman tilin hallintaan ja sitä kautta pääsyä jakamisen ja vuorovaikutuksen areenoille, voidaan sosiaalista mediaa käyttää tarvittaessa yhteiskäyttöisesti. Ryhmälle voidaan perustaa esimerkiksi oma blogi tai vlogi.

VAIKUTTAMINEN OMAAN ELÄMÄÄN LIITTYVIIN ASIOIHIN

Jokainen vaikuttaa päivittäin asioihin jopa huomattaen. Teot voivat olla pieniä, mutta niillä voi olla suuri merkitys yksilön elämässä. Erityisryhmien nuorten kanssa mediavaikuttamisen teemaa on hyvä lähestyä harjoituksilla, jotka liittyvät omaan elämään ja itseä lähellä oleviin asioihin.

TÄMÄN OSION MENETELMIEN TAVOITTEENA ON EDISTÄÄ:

- ryhmäytymistä ja tutustumista
- tutustumista mediaan ja digitaalisiin työkaluihin
- omaan elämään liittyviin asioihin vaikuttamista
- oman mielipiteen muodostamista ja argumentointia
- omien vahvuuksien ja osaamisen tunnistamista

<https://youtu.be/8AO796KQPbs>

MOBIILIVERRYTTELY

Mediavaikuttamistyöpajoissa uuden ryhmän kanssa liikkeelle lähtö sujuu, kun varsinaiseen tekemiseen valmistaudutaan lämmitellen eli ikään kuin ”mobiiliverrytellen”. Mobiiliverryttelyä voidaan hyödyntää esimerkiksi silloin, kun halutaan tukea ryhmäytymistä ja madaltaa kynnystä uusien digitaalisten työkalujen käyttöön. Samalla rohkaistaan nuoria julkaisemaan itse tuottamia sisältöjä. Mobiiliverryttely sopii oman elämänkerronnan tavaksi, olipa kyseessä sitten itsensä tai omien tärkeiden asioiden esittely, osaamisen kuvaus tai vaikka luontevahvuuksien esille tuonti.

MOBIILIVERRYTTELY VOI EDETÄ ESIMERKIKSI NÄIN:

- 1) Ryhmälle luodaan yhteinen virtuaalinen seinä (esim. Padlet-sovellus).
- 2) Kukaan miettii yhden asian, jonka haluaa itsestään kertoa muille. Tämä voi olla esimerkiksi oma vahvuus, harrastus tai ajatus vaikuttamisesta.
- 3) Otetaan selfie, johon yhdistetään itsestä kertova kuvaus kuvankäsittelysovelluksella.
- 4) Kuvat viedään virtuaaliselle seinälle QR-koodia apuna käyttäen.

”Mediavaikuttamistyöpaja aloitettiin pohtimalla, millaisia digitaitoja nuorilla on. Nuoret kirjoittivat ensin taitojaan paperille, ottivat selfien ja liittivät nämä QR-koodin avulla Padlet-seinälle.”

Mediavaikuttamistyöpajan vetäjä

RYHMÄKUVA

Digitaalisuus ja media tarjoavat runsaasti mahdollisuuksia perinteisten ryhmäytymisharjoitusten viemiseksi digiaikaan. Kun ryhmäytyminen ja toisiin tutustuminen tehdään digitaalisuutta ja mediaa hyödyntäen, orientoidutaan yhteisen tekemisen lisäksi myös digitaalisten työkalujen käyttöön. Mobiililaitteiden piirtotyökalu tai sovellus itsessään taipuu moneen, kuten toisiin tutustumiseen. Ja tämän toisiin tutustumisenhan ei tarvitse olla jäykkää tekemistä, vaan voit hyödyntää esimerkiksi oheista menetelmää. Naurutakuu!

Kuvassa: Tämän julkaisun tekijöiden yhdessä piirtämät muotokuvat

TUTUSTUMISESSA VOI KÄYTTÄÄ ESIMERKIKSI NÄIN:

- 1) Ryhmän jäsenet jaetaan piirtäjiin ja piirrettäviin. Piirtäjät istuvat sisäringissä ja piirrettävät ulkoringissä.
- 2) Piirtäjällä on aikaa 15 sekuntia aikaa piirtää vastapuolella istuvan piirrettävän kuvaa piirtotyökalua apuna käyttäen.
- 3) Tämän jälkeen tehdään ripeä vaihto, jolloin piirtäjä siirtyy myötäpäivään seuraavan piirrettävän luokse. Mobiililaitte pysyy piirrettävällä.
- 4) Piirtäjä jatkaa edellisen piirtäjän aloittamaa piirustusta seuraavan 15 sekunnin ajan.
- 5) Piirtovuoroa vaihdetaan niin kauan 15 sekunnin välein, kunnes kaikki piirtäjät ovat osallistuneet ulkoringillä istuvien piirtämiseen.
- 6) Tämän jälkeen tehdään vaihto, jolloin piirrettävät siirtyvät piirtäjiksi. Sama piirtokierros käydään uudestaan.
- 7) Työskentelyn päätteeksi kullakin nuorella on itsestään muiden yhdessä piirtämä kuva. Nämä kuvat voidaan viedä yhteiselle virtuaaliselle seinälle tai yhteiseen kollaasiin, joka toimii samalla ryhmäkuvana!

KOLLAASI ITSELLE TÄRKEISTÄ ASIOISTA

Aina itselle tärkeiden asioiden kuvaaminen sanoin ei ole helppoa tai edes mahdollista. Tällaisessa tilanteessa voit ottaa avuksi kollaasityöskentelyn. Näin itselle tärkeät asiat voi koota esimerkiksi kollaasiin, jonka avulla tekijä luo näkyväksi tai kuuluviin jotain itselle tärkeää. Kollaasin voi koota sovelluksella, joka yhdistää kuvat, videot tai äänet, ja tuotosta voi muokata haluamallaan tavalla kiinnostuksen ja käytettävän ajan puitteissa. Useimmissa sovelluksissa on mukana jakotoiminto, joten tuotoksen jakaminen on helppoa napin painalluksella.

KOLLAASITYÖSKENTELYÄ VOI HYÖDYNTÄÄ ESIMERKIKSI NÄIN:

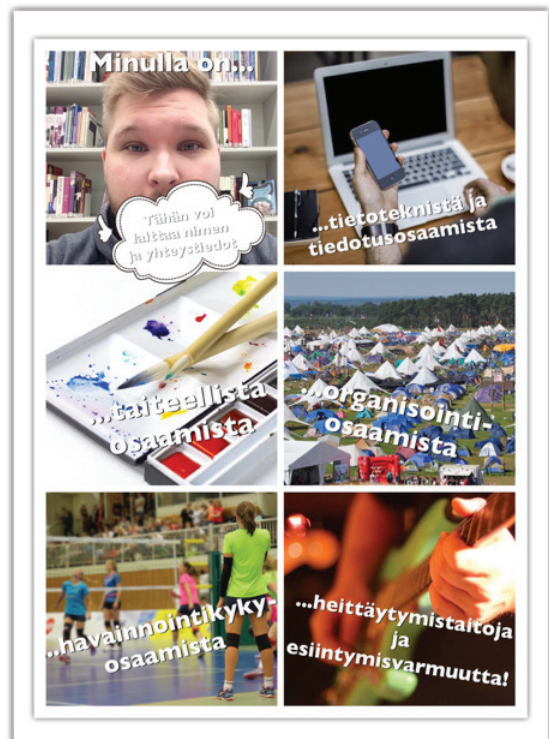
- 1) Ensin orientoidutaan pohtimaan itselle tärkeitä asioita esimerkiksi kuvakortteja hyödyntäen.
- 2) Valitaan viisi itselle tärkeää asiaa ja etsitään näitä asioita kuvaavat kortit esimerkiksi kuvapankista. Kuvat voi ottaa myös itse!
- 3) Näistä viidestä kuvasta laaditaan kuvakollaasi, jota voi muokata haluamallaan tavalla.

KOLLAASIEN SOVELTAMISEN MAHDOLLISUUDET OVAT RAJATTOMAT!

Kollaasin voi laatia niin omista vahvuuksista, osaamisesta, tavoitteista tai unelmista. Kollaasi taipuu myös loistavasti esimerkiksi ryhmän yhteiseksi tuotokseksi, jolloin nuoret pääsevät treenaamaan yhdessä tekemisen taitoja! Tämä voi olla ryhmäytymisen kannalta hyvin merkityksellistä.

Kuvassa: Kuvakollaasin avulla voi kertoa esimerkiksi omasta osaamisesta tai arjesta, kuten nämä nuoret ovat tehneet.

HYVIÄ UUTISIA OMASTA ELÄMÄSTÄ

Uutiset ovat keskeinen osa mediaa. Uutisoinnin teema voi lähestyä nuorten kanssa tekemällä uutisia omasta elämästä. Hyvät uutiset avaavat katsauksen tekijänsä elämään, arkeen ja unelmiin. Hyviä uutisia voi koostaa esimerkiksi sovelluksilla, jotka sopivat digitaalisen kirjan tai lehden tekoon. Aivan yhtä hyvin uutiset voivat olla video- tai äänituotoksia. Hyvät uu-

tiset ovat paitsi tapa tehdä arkea ja unelmia näkyväksi, myös menetelmä, jolla tuetaan positiivisen ajattelun kehittymistä ja olemassa olevan hyvän esiin nostamista. Kun harjoituksen aikana kiinnitytään positiivisiin asioihin, valmistuu lopputuotoksina positiivisia asioita esiin tuovia uutisia.

NEWS

Kuva: Ville Eerikäinen

KIRJASTOAINEISTO ARJEN KERTOJANA

Arjen näkyväksi tekemisessä voidaan hyödyntää esimerkiksi kirjastojen aineistoja. Kirjojen tekstit ja kuvat ovat oivallisia työvälineitä arjen kuvauksessa ja kerronnassa. Mikäli käytössä on poistokirjoja, paperia, sakset ja liimaa, voit vaikka yhdistää kaikkia edellä mainittuja. Värkkäilyn päätteeksi voi napata kuvat syntyneistä tuotoksista ja tehdä niistä vaikkapa kuvakertomuksen siihen sopivalla sovelluksella. Kertomuksen voi tietenkin myös tekstittää tai tallentaa siihen mukaan oman arjen äänen.

”Pohjustettiin tehtävää käymällä läpi käsityksiä uutisista, luotettavista uutisista ja luotettavista medioista.

Mistä tietää, mikä on luotettava media? Entä millainen on luotettava uutinen?”

Mediavaikuttamistyöpajan vetäjä

Kuva: Ville Eerikäinen

SUUNNITTELE TOIMINTAA YHDESSÄ NUORTEN KANSSA!

Digiajan osallisuuden kulmakivi on se, että nuoret pääsevät itse mukaan suunnittelemaan ja toteuttamaan heille suunnattua toimintaa. Tässä julkaisussa mainitut menetelmät toimivat sovellettuna hyvin myös yhteisen tekemisen suunnitteluun! Omia toiveita ja tarpeita voi olla helpompi kertoa esimerkiksi kuvien, animaation tai vaikkapa meemien muodossa. Samalla suunnittelu on yhteistä mukavaa tekemistä, joka saa nuoret sitoutumaan toimintaan!

Kuva: Ville Eerikäinen

VAIKUTTAMINEN LÄHIYHTEISÖISSÄ

Omat valinnat ja teot ovat merkityksellisiä myös lähiyhteisössä kuten perheessä, oppilaitoksessa tai harrastusympäristöissä. Kun erityisryhmien nuorten kanssa on orientoiduttu mediavaikuttamiseen erityisesti omaan elämään liittyvien asioiden näkökulmasta, voidaan näkökulmaa laajentaa omaan lähiyhteisöön vaikuttamiseen.

TÄMÄN OSION HARJOITUSTEN TAVOITTEENA ON EDISTÄÄ

- vaikuttamiseen ja sen mekanismeihin tutustumista
- omiin lähiyhteisöihin vaikuttamista
- median ja digitaalisten työkalujen ymmärrystä ja osaamista

<https://youtu.be/RbDCvC6JTSs>

VAIKUTTAMISPOSTERIT

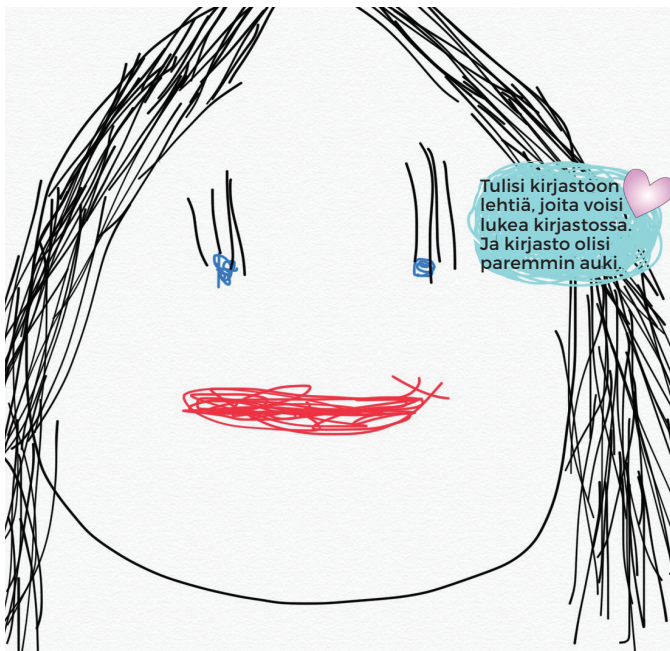
Kokeile myös näin:

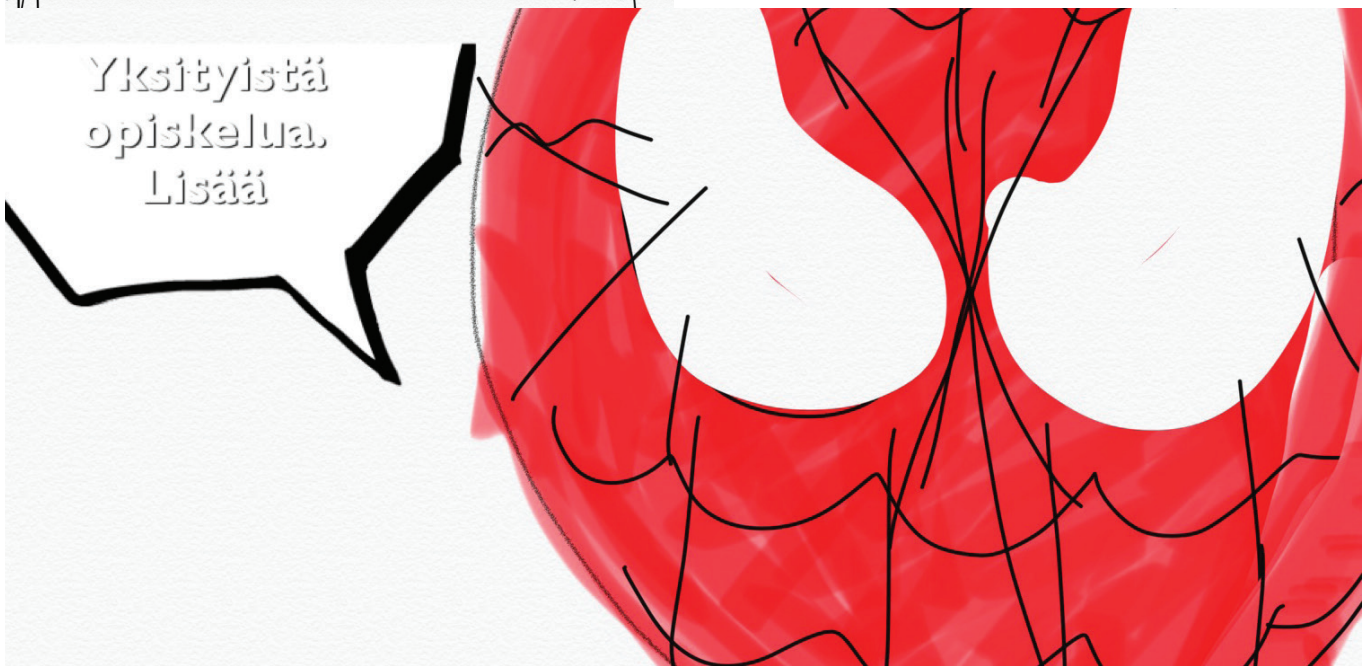
Ole vaikuttava tyyppi ja tee se näkyväksi! Vaikuttamisposterin avulla jokainen voi tuoda oman äänensä esiin omakuva ja tekstiä yhdistäen. Omakuva voidaan piirtää esimerkiksi mobiililaitteen piirtotyökalulla tai sovelluksella. Myös selfie käy tehtävään hyvin.

VAIKUTTAMISPOSTERIEN TEKEMINEN VOI EDETÄ ESIMERKIKSI NÄIN:

- 1) Mietitään yksin tai yhdessä yksi asia, johon halutaan muutosta omassa lähiyhteisössä. Nämä asiat voivat liittyä esimerkiksi oman oppilaitoksen arkeen tai harrastuksiin.
- 2) Ideoinnin tukena voi käyttää esimerkiksi kuvakortteja, äänimaailmoja tms.
- 3) Muutostarve kiteytetään napakaksi sanomaksi.
- 4) Itsestä tai ryhmästä otetaan kuva tai piirretään kuva piirtotyökalun avulla.
- 5) Sanoma ja omakuva tai ryhmän kuva yhdistetään, jolloin siitä muodostuu vaikuttamisposterit.
- 6) Vaikuttamisposterit viedään yhteiselle virtuaaliselle seinälle.

Valmiin posterin avulla voit käydä keskusteluja nuorten toiveista ja tarpeista. Lisäksi posterit voidaan jakaa tahoille, joiden toivotaan ottavan nuorten esiin tuomia asioita työssään käytäntöön. Menetelmä sopii hyvin myös ryhmälle, jolloin voidaan piirtää yksi yhteinen kuva ja muotoilla siihen teksti yhdessä.

ME HALUAMME VAIKUTTA!

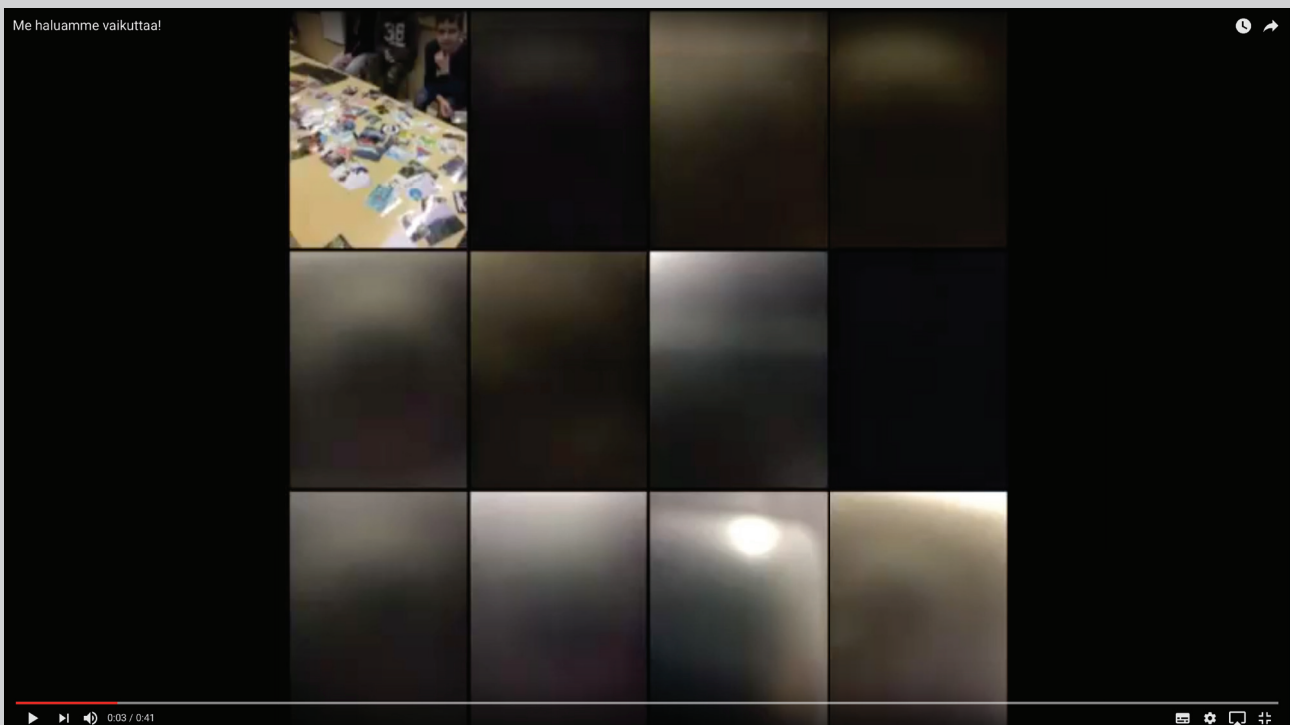

Kokeile myös näin:

Tämä menetelmä on kehitetty lähtökohtaisesti yhteiseen tuottamiseen niin, että jokaisen yksilön ääni kuuluu yhteisesti laaditussa sisällössä. Alkuun jokainen ryhmän jäsen valitsee aiheen, johon haluaa muutosta. Tämän jälkeen muutostoiveista keskustellaan ja muutos sanoitetaan. Sanoitukset kootaan yhteen äänikollaasin kokoamiseen sopivalla sovelluksella. Alku- ja loppusanat lausutaan vaikka yhteen ääneen.

<https://www.youtube.com/watch?v=liFINLTC4wA>

HAHMOT PUHUVAT PUOLESTAMME!

Kokeile myös näin:

Joskus vaikuttamisen teemaa on helpompi lähestyä siten, että omat ajatukset ulkoistaa erilaisille hahmoille. Nämä voivat olla esimerkiksi legohahmoja, suklaamunien hahmoja tai muita miniatyyrihahmoja. Näitä hahmoja voi kuvata tai niistä voi tehdä animaatioita. Hahmojen avulla on myös helppo harjoitella erilaisia vuorovaikutustilanteita, kuten työhaastattelua.

Kuva Ville Eerikäinen

**Yhdenvertaisuus
lisääntyy kun
kaikkia kuunnellaan!**

VAIKUTTAMINEN YHTEISKUNNASSA

Kun nuoret ovat perehtyneet omaan elämäänsä ja lähiyhteisöihinsä vaikuttamiseen, on heillä valmiuksia syventyä laajemmin myös yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

TÄMÄN OSION MENETELMIEN TAVOITTEENA ON EDISTÄÄ

- yhteiskunnallisiin asioihin vaikuttamista
- median ja digitaalisten työkalujen syvää ymmärrystä ja osaamista

<https://youtu.be/ErSbNBXNehw>

MEEMIT

Nuorisokulttuurissa vapaamuotoisen ajanvieton ja viestinnän välineenä tutuksi tullut meemi sopii myös tavoitteelliseen työskentelyyn. Erityisesti sosiaalisessa mediassa meemit ovat hyvä tapa saada sanomalleen näkyvyyttä, sillä niiden avulla kuva ja teksti yhdistetään nokkelasti ja se helpottaa vaikuttamista! Meemin tekemisessä yhdistyvät valokuvan ottaminen tai ku-

vapankkikuvan valinta sekä valitun kuvan tekstittäminen. Valmis tuotos syntyy joutuisasti meemin tekoon tarkoitettulla sovelluksella. Meemin tekoa ei kannata ottaa vakavasti, sillä usein hyvä meemi hauskuuttaa sekä tekijää että yleisöä.

MILTÄ TULEVAISUUS KUULOSTAA?

Millaisia ääniä tulevaisuudessa olisi hyvä olla? Entä millaisia uusia ääniä tulevaisuudessa kuullaan? Millaista ääntä itse tuotamme? Miten voimme itse vaikuttaa siihen, millaiselta tulevaisuus kuulostaa? Näihin kysymyksiin voidaan lähteä etsimään vastauksia äänimaisemien luomisen kautta.

ÄÄNIMAISEMAN VOI TEHDÄ ESIMERKIKSI NÄIN:

- 1) Pohditaan, millainen yhteiskunta on vuonna 2050 ja kootaan nämä ajatukset kaikkien saataville.
- 2) Keskustellaan, millaisia ääniä tulevaisuuden yhteiskunnassa kuuluu ja millaisia ääniä itse tuotamme. Pohditaan samalla, miten itse voimme vaikuttaa siihen, miltä tulevaisuus kuulostaa.
- 3) Tehdään äänimaisemia siihen soveltuvassa hiljaisessa tilassa esimerkiksi äänentallennus- ja muokkaussovelluksia hyödyntäen. Ääniä voi tuottaa niin kehon, ympäristön ja kuin instrumenttienkin avulla tai digitaalisesti.

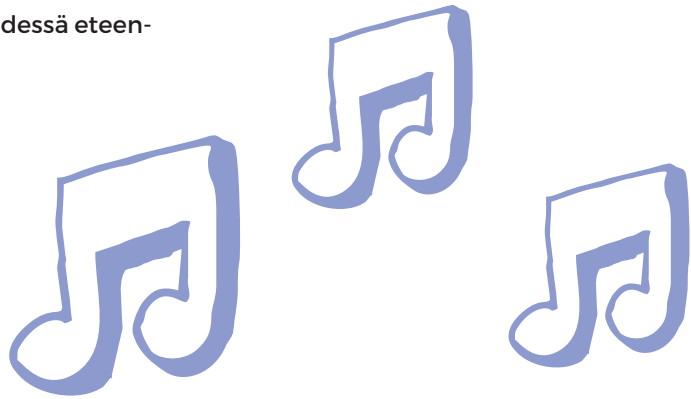
Kuva: Ville Eerikäinen

VAIKUTTAVAT RAP-RIIMIT

Rap-musiikki on tunnetusti ollut keskeinen yhteiskunnallisen vaikuttamisen väline. Netistä löytyy paljon tekijänoikeusvapaita rap-taustoja, joita voi hyödyntää riimittelyssä. Rap-musiikin tekeminen yhdessä nuorten kanssa edellyttää jo erityistä media- ja musiikki-alan osaamista. Jos näitä taitoja ei itseltä löydy, kannattaa etsiä työpari ja viedä projektia yhdessä eteenpäin!

<https://youtu.be/Y1auSggVg1I> :

AIKA DIGITTÄÄ - Rap-työpaja

0:26 / 1:17

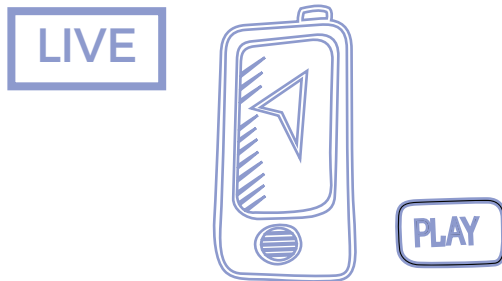
MAAILMA LIVE-KUVAN LÄPI

Streamauksessa eli suoratoistossa välitetään live-kuvaa ja informaatiota suoratoistopalveluiden, kuten Periscopen tai monien muiden, avulla. Streamauksen tunteminen ja osaaminen tukee digiajan osallisuutta uusimpien viestintämenetelmien hallinnan muodossa. Lisäksi se on hauska ja yhteisöllinen tapa monienlaisten harjoitusten toteuttamiseen, arjen näkyväksi tuomiseen sekä viestien ja mielipiteiden välittämiseen.

STREAMAUS VOI EDETÄ ESIMERKIKSI NÄIN:

- 1) Esitellään streamaus ja palvelu, jota tullaan käyttämään.
- 2) Käydään läpi streamauksen perusteet.
- 3) Valitaan aihe ja luodaan oma livelähetys. Aiheen voi valita valmiiksi tai antaa sen osallistujien itse päätettäväksi.
- 4) Pienryhmä tuottaa live-kuvaa, jota muut seuraavat ja voivat kommentoida.

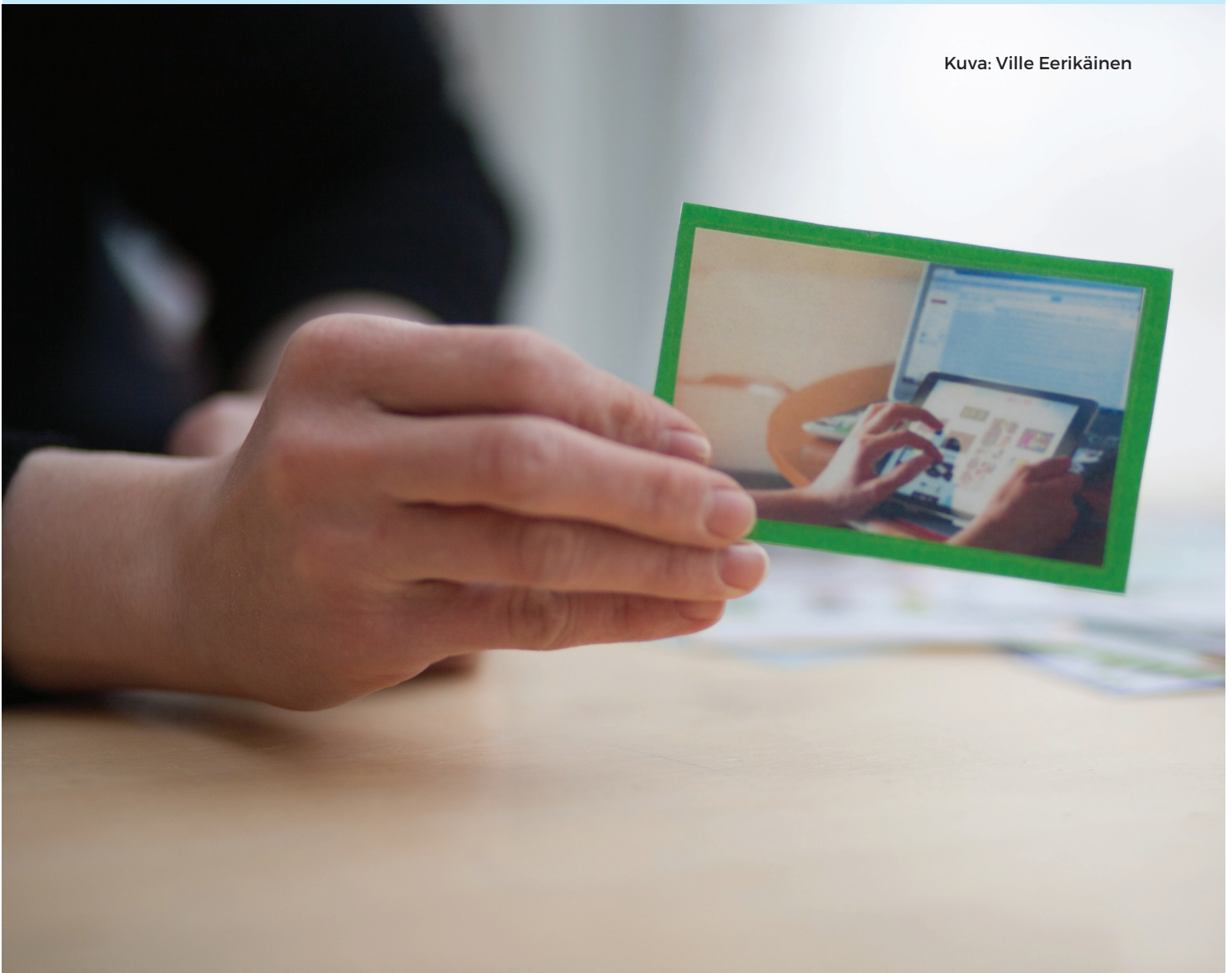
Kuva: Ville Eerikäinen

KUVAT ILMAISUA TUKEMASSA

Erityisryhmien nuorten mediakasvatuksessa on useimmiten hyödyllistä käyttää työskentelyn rinnalla kuvatukea. Kuvatukeen sopivia kuvia löytyy esimerkiksi Papunetin kuvatyökalusta.

(<http://papunet.net/kuvatyoikalusta/>)

Kuva: Ville Eerikäinen

XAMK
KEHITTÄÄ

AIKA DIGITTÄÄ

NÄKÖKULMIA JA MENETELMIÄ
ERITYISRYHMIEN NUORTEN
MEDIAVAIKUTTAMISEEN

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

MIKKELIN
KAUPUNGINKIRJASTO
- Etelä-Savon maakuntakirjasto

KIRJASTO

Nuorisoseurat

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Vipuvoimaa
EU:lta
2014-2020

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Juvenia